Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Pedro Lanz Antxordoki

Lesaka, Nafarroa (1931)

Aurkibidea

Biografia

Lesakan sortu zen, Itturriko zubin. Ama Leitzan sortua baina urte bat gabe Igantzira joandakoa. Aita Lesakakoa.

Zintak

LES-020

- **Proiektua**: Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lakar Iraizoz, Maite
- **Data**: 2006-12-04
- **Iraupena**: 62 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Emalea**: Arburua Etxeberria, Patri

LES-021

- **Proiektua**: Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lakar Iraizoz, Maite
- **Data**: 2006-12-04
- **Iraupena**: 62 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Emalea**: Arburua Etxeberria, Patri

LES-022

- **Proiektua**: Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lakar Iraizoz, Maite
- **Data**: 2006-12-04
- **Iraupena**: 50 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Emalea**: Arburua Etxeberria, Patri

LES-023

- **Proiektua**: Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lakar Iraizoz, Maite
- **Data**: 2006-12-04
- **Iraupena**: 54 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Emalea**: Arburua Etxeberria, Patri

LES-024

- **Proiektua**: Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lakar Iraizoz, Maite
- **Data**: 2006-12-04
- **Iraupena**: 78 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Emalea**: Arburua Etxeberria, Patri

LES-025

- **Proiektua**: Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lakar Iraizoz, Maite
- **Data**: 2006-12-04
- **Iraupena**: 52 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Emalea**: Arburua Etxeberria, Patri

LES-026

- **Proiektua**: Bortzirietako ahozko ondarea

- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lakar Iraizoz, Maite
- **Data**: 2007-03-03
- **Iraupena**: 63 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Emalea**: Arburua Etxeberria, Patri

LES-027

- **Proiektua**: Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lakar Iraizoz, Maite
- **Data**: 2007-03-03
- **Iraupena**: 57 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Emalea**: Arburua Etxeberria, Patri

LES-028

- **Proiektua**: Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lakar Iraizoz, Maite
- **Data**: 2007-03-03
- **Iraupena**: 47 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Emalea**: Arburua Etxeberria, Patri

LES-029

- **Proiektua**: Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lakar Iraizoz, Maite
- **Data**: 2007-03-03
- **Iraupena**: 35 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Emalea**: Arburua Etxeberria, Patri

Pasarteak

1. Arotzen familia

- **Erref**: LES-020/001
- **Iraupena**: 0:02:09. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:02:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Aita arotza zuela-eta arozkoan hasi zen. Izan ere 300 bat urte daramatza bere familia burni lanean. Arbasoen nondik norakoa kontatzen du. Bere amonaren aitak eskolako zubi eta elizako ateko burdineriak egin zituen.

2. Burnia nondik ekarri. Kalitatea

- **Erref**: LES-020/002
- **Iraupena**: 0:01:40. **Hasi**: 00:02:09. **Bukatu**: 00:03:49
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Egurrezko ikatzarekin egiten zen burnia, beratza izaten zen: aise xehatzen

zen. Gero, harri-ikatzarekin hasi ziren, tenperatura handiagoa lortzen zelako eta burni finagoa atera. Gaur egun gasa eta elektrizitatea erabiltzen da. Burnia Iruñetik ekartzen zuten, baina normalki Bizkaiatik ekartzen zen. Bartzelonatik hobeago bat ekartzen zuten, Japoniatik omen zetorrena. Beraz, Iruñakoa pixka bat zakarragoa zen eta, Bartzelonakoa, finagoa.

3. Burnia landu

- **Erref**: LES-020/003
- **Iraupena**: 0:01:03. **Hasi**: 00:03:49. **Bukatu**: 00:04:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Burnia ongi berotu eta agudo egin behar da lana. Gorria dagoenean, gogortzen hasia dela erran nahi du eta, orduan, alferrik da jada.

4. Zer tresnak egiten zituzten

- **Erref**: LES-020/004
- **Iraupena**: 0:03:38. **Hasi**: 00:04:52. **Bukatu**: 00:08:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Burniarekin denetarik egiten zuten: goldeak, aitzurrak, laiak, aizkorak, ateetako bisagrak (bandak) eta tragazak, bertzeak bertze. Lehen lasaiago egiten zen lana.

5. Tresnak konpondu

- **Erref**: LES-020/005
- **Iraupena**: 0:01:47. **Hasi**: 00:08:30. **Bukatu**: 00:10:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Tresna berriak egiteaz gain, konpontzen zituzten. Adibidez, aitzu bat hausten zenean, “altzairu berritu” egiten zen. Lehenbizi, altzairua eransten zuten puntan pastarekin, gero altzairua eman, tenplatu

6. Ferratzaileak

- **Erref**: LES-020/006
- **Iraupena**: 0:06:48. **Hasi**: 00:10:17. **Bukatu**: 00:17:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Arotz batzuk ferratzaileak ere baziren. Berak ferrak egiten zituen, baina ez zuen animaliak ferratzen. Behien ferrak nola egiten zituen azaltzen du. Behiak ferratzeko arkera erabiltzen zen: egurrezko tramankulu bat behia lotzeko eta ferratu behar zen hanka igotzeko. Beste animalientzat ere balio zuen arkerak.

Aurrenekoz, animaliaren azkazalak (apoak) leundu eta berdindu behar ziren “puxanta” izeneko tresnarekin (hankaren bat gaizki baldin bazuen, odol beltza kendu eta sendatu behar zen aurretik). Gero, ferra iltzatu

7. Arotzen lan tresnak

- **Erref**: LES-020/007
- **Iraupena**: 0:03:48. **Hasi**: 00:17:05. **Bukatu**: 00:20:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Arotzean aritzeko tresnak: sutegia, “txingudia” (ingudea), mailuak eta puntzoiak, bertzeak bertze. Behinik behin, beste lagun bat behar duzu beti arotzean aritzeko; gehienetan arotz nagusia edo maistrua eta bi laguntzaile izaten ziren. Igantziko elizarako gurutze bat egiten aritu zirenena, hiru lagun aritzen ziren: aita (maistru bezala), bera eta beste gizon bat; txandaka jotzen zuten mailuarekin, maistruak emandako toki berean. Nagusiak txingudiaren ginean lau bider jotzen zuenean, beste kolpe bat eman behar zenuen eta amaitzen zen. Gero maistruak, mailu txikiarekin, dena berdintzen zuen. Lehen ez zen soldagailurik, errematxeak egiten zituzten; lehengo lanak meritu handiagoa zuen.

8. Lan egiteko arropa eta babesak

- **Erref**: LES-020/008
- **Iraupena**: 0:02:04. **Hasi**: 00:20:53. **Bukatu**: 00:22:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Larruzko mantala bat erabiltzen zuten lan egiteko. Beren sutegia ez zen oso handia; burnia egiten aritzen zirenek sutegi handiagoak erabili behar zituzten. Hoiek begiak eta guztiz babestu behar zituzten. Beraiek, berriz, ez zuten ezta eskularrurik erabiltzen. Dena dela, batzuetan eskuetan txinpartak erortzen zitzaizkien, baina ez zuten denborarik kentzeko, bestela pieza hozten zitzaien.

9. Erretzen zirenean. Hortzetako eskuila

- **Erref**: LES-020/009
- **Iraupena**: 0:00:42. **Hasi**: 00:22:57. **Bukatu**: 00:23:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Erretzen zirenean, olio pixka batekin igurtzi egiten zuten erredura. Geroago, hortzetako pasta erabiltzen hasi ziren. Zortzi edo hamabi urte zituenean hasi zen hortzak garbitzen, egurrezko eskuila batekin.

10. Arotzen fama

- **Erref**: LES-020/010
- **Iraupena**: 0:00:32. **Hasi**: 00:23:39. **Bukatu**: 00:24:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Zurrutero eta jenio txarreko fama omen zuten arotzek.

11. Arotzen istorioak 1

- **Erref**: LES-020/011
- **Iraupena**: 0:01:25. **Hasi**: 00:24:11. **Bukatu**: 00:25:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Arotzen istorio bat (animaliak solasten ziren garaikoa): bazen lehoi zahar bat, munduko indartsuena zela erraten zuena. Baina arotz indartsuago bat bazela erran zioten eta bere bila joan zen, desafiatzeko. Azkenean, arotzak sudurra erre zion.

12. Arotzen istorioak 2

- **Erref**: LES-020/012
- **Iraupena**: 0:02:37. **Hasi**: 00:25:36. **Bukatu**: 00:28:13
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Gizon batek semea bidali zuen arozkoan ikastera. Arotzak galdetu zion nola nahi zuen ikasi, ari eta lanean edo begira, eta mutilak begira erantzun zion. Horrela egin zuen eta, egunak pasa ondoren, aitak ea bazekien galdetu zion, semeak baietz erran eta aroztegia prestatu zion. Mutila sutegi berrian burnia berotzen hasi zen. Aitak zer egin behar zuen galdetu eta zera erran zion: “zuzen ateratzen bada gerrena eta okertzen bada, itaila”.

13. Joareak 1

- **Erref**: LES-020/013
- **Iraupena**: 0:02:19. **Hasi**: 00:28:13. **Bukatu**: 00:30:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Joareak egin izan ditu, baina ez artzainentzako, apaingarri gisa paratzeko baizik. Zubietan bazen joaregile bat eta, Lesakan, haren lagun bat. Bera nola egiten zituen ikusi zuen; ikatz piloa behar zen joare bat egiteko. Joare klaseak: pulunpak (mendian azienda handiek eramaten dutena: behiak, zaldiak etb.), kalaxkak (ardiek erabiltzen dituztenak) eta xintxirriak (joare txiki eta finak).

14. Joareak 2

- **Erref**: LES-020/015
- **Iraupena**: 0:00:51. **Hasi**: 00:31:01. **Bukatu**: 00:31:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Xintxirriak (joare txiki eta finak) zerriei paratzen zizkieten mendira ateratzen zituztenean.

15. Joareak 3

- **Erref**: LES-020/017
- **Iraupena**: 0:03:59. **Hasi**: 00:32:00. **Bukatu**: 00:35:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Zerriak mendian zeudenean, etxoletan sartzen ziren gauean. Arto pixka bat eramaten zieten. Bazen beste joare mota bat: joare motela izeneakoa; ehizeko zakurrentzako izaten zen. Kaskabiloak, berriz, mandoetan paratzen zituzten, mandozaiak jakin zezan mando guztiak bere atzetik zetozela. Oso soinu polita ateratzen zuten.

16. Gerra. Aitak ihes egin zuen eta ama preso eraman zuten

- **Erref**: LES-020/019
- **Iraupena**: 0:05:46. **Hasi**: 00:36:11. **Bukatu**: 00:41:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bortz urte zituen Francok kolpea eman zuenean. Bere aita errepublikanoa zenez eta gainera kargu politikoren bat omen zuenez, ihes egin zuen. Bi txapel gorri eta guardia zibilak joan ziren bere etxera aitaren tailerraren giltzaren bila; tailerra hustu omen zuten eta enkantean atera zituzten gauzak. Gero etxetik bota zituzten. Ama preso eraman zuten arrats batean kamioi batean, beste bizpahiru emakumerekin. Gau batzuetan guardia zibilak etxea miatzera joaten ziren. Ama bortz hilabete izan zen Iruñean haur batekin. Bera eta beste anai-arrebak ere etxetik bidali zituzten eta “erdi morroi, erdi gose” ibili ziren. Beste etxe bat eman zioten eta laguntzera joan nahi zuten batzuei “gaizki ibiliko zirela” erran zieten. Aita lau urteren buruan itzuli zen Frantziatik; epaiketa egin eta preso sartu zuten. Hamar duroko isuna ere ordaindu behar izan zuen, muga ezkutuan gurutzatu izanagatik. Sei edo zortzi hilabete pasatu zituen kartzelan.

17. Ez zituzten fusilatu

- **Erref**: LES-020/020
- **Iraupena**: 0:01:45. **Hasi**: 00:41:57. **Bukatu**: 00:43:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lesakan ez zuten inor hil. Aita, kartzelatik etorri zenean, erretorearen etxera joan zen eskerrak ematera. Izan ere, Lesakako hainbat lagun preso eraman zituzten eta fusilatu nahi izan zituzten, baina erretoreak bere ardiak zirela denak eta lehenbiziko bera hiltzeko erran zien. Hori zela eta, ez zuten inor fusilatu. Bestetik, preso zeramatela, Belaten bertan errekete batzuek hil nahi

izan zituzten, baina guardia zibil batek Iruñera eraman behar zituztela erran omen zuen.

18. Gerraostea 1

- **Erref**: LES-020/021
- **Iraupena**: 0:03:15. **Hasi**: 00:43:42. **Bukatu**: 00:46:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Gerraostean gosea. Irun hustu zenean, batzuk hara joan eta gauzak ebasten zituzten (erlojuak, bizikletak, oihalak, arropak...). Haiei, batzuetan, gauzaren bat konpontzeko ekartzen zieten (ebatsita zirela erran gabe, noski). Izan ere, bizia aurrera ateratzeko, denetarik konpontzen zuten: mota guztietako makinak, aitzurrak eta gomazko abarkak, bertzeak bertze.

19. Gerran kendutako tresnak berreskuratu zituen aitak

- **Erref**: LES-020/023
- **Iraupena**: 0:02:30. **Hasi**: 00:47:01. **Bukatu**: 00:49:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Meliton izeneko hojalatero (latorrigile) zahar, pobre eta zintzoa Lesakara etorri zen eta aitari ekarri zizkion enkantean erositako bere tresna batzuk. Berako bati ere erosi nahi izan zion aitak berea izandako ingudea, baina honek ez zion saldu. Geroago, Sunbillara joan eta han ikusi zuten berriz ingudea beste ferrategi batean; gizonari eskatu eta eman zien.

20. Gerraostea 2

- **Erref**: LES-020/024
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:49:31. **Bukatu**: 00:51:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bere emazteak ez zuen goserik pasa, baserritarra zelako eta artoa, esnea eta abar bazituztelako; sosik ez, noski, baina etxeko jakiak bai. Berak eta bere anai-arrebek, berriz, gosea pasatu zuten, gurasorik gabe zeudelako. Anekdota bat kontatzen du: irin pixka bat oparitu zioten eta zapi batean eraman zuen ogia egiteko.

21. Errekisak

- **Erref**: LES-020/025
- **Iraupena**: 0:02:57. **Hasi**: 00:51:14. **Bukatu**: 00:54:11

Gaia(k):

Laburpena:
Gerra bukatu eta ondorengo lau urtetan izan zen goserik handiena. Franco eta

Hitler hitzarmen bat omen zuten: Frantzian sartzen zirenean, Francok jatekoa emanen ziela. Orduan hasi ziren inguruan errekisak (konfiskazioak) egiten. Guardia zibilak etxetara joaten ziren zer zuten ikusteko. Alondegia egin zuten. Errepublikarrek edo euskaldunek Iruñetik irina ekartzen zuten eta nahasten zuten hemengo artoarekin.

22. Errazionamendua

- **Erref**: LES-020/026
- **Iraupena**: 0:06:52. **Hasi**: 00:54:11. **Bukatu**: 01:01:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Dena errazionatuta zegoen; kartilla (txartel) laukidun batekin joaten ziren dendara eta han jartzen zuena bakarrik eros zezaketen. Dirurik ez zutenean, kartoizko bale (txartel) batzuk erabiltzen zituzten, bakoitzak bere etxeko kuñoarekin; azkenean, bale hoiek trukatzen ziren, baita denden artean ere. Tabakoa errazionatuta zegoen, hiru maxota ematen zizkieten. Gizoen batek ez zuen erretzen eta apezari ematen zizkion bere tabakoa, ilarren truke. Emakumeei ez zieten tabakoa banatzen errazionamenduan.

23. Auxilio Social izeneko elkartea 1

- **Erref**: LES-020/027
- **Iraupena**: 0:00:42. **Hasi**: 01:01:03. **Bukatu**: 01:01:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Auxilio Social izeneko elkarteak xaboia, azukrea eta bestelako gauzak bidaltzen zituen Iruñetik eta emakumeak banatzen aritzen ziren.

24. Auxilio Social izeneko elkartea 2

- **Erref**: LES-021/001
- **Iraupena**: 0:00:35. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:00:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bere etxera ez zen Auxilio Socialeko laguntzarik iristen, aita iheslaria zelako. Nazionalentzat (Francoren aldekoentzat) ziren xaboia eta bestelako gauzak.

25. Azukre zakuekin egindako trajea

- **Erref**: LES-021/002
- **Iraupena**: 0:01:22. **Hasi**: 00:00:35. **Bukatu**: 00:01:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Berea amak azukre zakuak lortu zituen eta, urdinez tintatu ondoren,

Jaunartzerako trajea egin zioten. Bere anaia txikiari, berriz, Don Felix apezak ordaindu zion trajea.

26. Makiak

- **Erref**: LES-021/003
- **Iraupena**: 0:04:14. **Hasi**: 00:01:57. **Bukatu**: 00:06:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Makiak gizagaixoak ziren. Bere aita bezala, ihes egin zutenak ziren, baina mendian gelditutakoak (bere aita, berriz, Frantzian lanean izan zen lau urtez). Armak zituzten eta ez zuten sinesten gerra amaitu zela. Bere osabak kanalera erori eta ito ziren bi makiren gorpuak topatu zituen. Fonda Marian militarrak oso ongi bizi ziren, baina Gobernuak erran zien, istilurik ez zegoela-eta, kuartelera itzultzeko. Han askoz okerrago bizi zirenez, makiak ikusi zituztela erran zieten berriz nagusiei eta berriz ere fondara joan ziren.

27. Portugesen kontrabandoa

- **Erref**: LES-021/004
- **Iraupena**: 0:01:36. **Hasi**: 00:06:11. **Bukatu**: 00:07:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bolada batean, portugesak kontrabandoan pasatzen ziren. Kontrabandista batzuek Domingoko presara bota zituzten portugesak eta han ito ziren. Beste batzuek engainatzen zituzten eta, Bidasoa pasatuta, Frantzian zeudela esanda uzten zituzten Endarlatzan. Kontrabandistak harrapatzeko, guardia zibilen bat portugesen artean sartu zen.

28. Kontrabando anitz. Fideoak egiten zituzten

- **Erref**: LES-021/006
- **Iraupena**: 0:02:56. **Hasi**: 00:09:07. **Bukatu**: 00:12:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Kontrabando anitz izan zen (40ko hamarkadan). Harat eta honat, azienda, azukrea, alkohola eta abar. Paketeak bizkarrean eramaten zituzten. Itxurari begiratuta, nabari zen nor aritzen zen pakete garraioan. Frantzian eta Espainian gosea zen. Kafea erre gabe ekartzen zuten eta saltzeko tokian erretzen zuten sutan bola baten barruan. Beraiek kontrabandoan ekarritako irinarekin fideoak egiten zituzten: amak masatzen zuen eta razafrai botatzen zion, kolorea emateko. Gero, beraiek egindako makina batekin fideoak ateratzen zituzten eta idortzen utzi.

29. Kontrabandoaren antolaketa

- **Erref**: LES-021/007
- **Iraupena**: 0:03:04. **Hasi**: 00:12:03. **Bukatu**: 00:15:07

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bidasoa kontrabandoaren abiapuntua zen. Ur gutxi zenean, harrien gainetik pasatzen ziren paketeekin, baina ur haziekin, soka pasatu behar zuten. Hortarako igeri egiten jakin behar zen, soka arbola batetik bestera lotzen baitzuten. Sokan eraztun handi bat paratzen zuten eta horretan, zintzilik, pasatzen zituzten paketeak, banan banan; azienda ere sokarekin pasatzen zen. Jendea pasatu behar zutenean, berriz, txalanta batean sartzen zituzten. Lagun talde bakoitzak kontrabandoaren zati bat egiten zuen (errate baterako, Sarakoak Etxalarrera, Etxalarkoak Bidasoara, Bidasoan Lesakakoek hartzen zituzten paketeak eta Oiartzungo mugara eramaten zituzten...).

30. Paketea nola eraman. Hamar duro irabazi

- **Erref**: LES-021/008
- **Iraupena**: 0:01:39. **Hasi**: 00:15:07. **Bukatu**: 00:16:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Paketea bizkarrean eramaten zuten eta bekokitik pasatzen zuten zinta batekin lotzen zuten. Berari, arratsean, menditik, lan egin ondoren, baserrira itzultzen zela, guardia zibilak atera zitzaizkion, kontrabandoan ari zela uste zutelako. Bere lagun guziak ibili ziren kontrabandoan; izan ere, hamar duro irabazten ziren arrats batean.

31. Kontrabandoko anekdotak

- **Erref**: LES-021/009
- **Iraupena**: 0:01:46. **Hasi**: 00:16:46. **Bukatu**: 00:18:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Kontrabandoan, Lesakakoak Oiartzungoekin elkartu ziren tokian iturri bat omen zen, baina ur-zorriak zeuden. Edaterakoan hortzak itxi behar zirela erran zuten, baina batek ez zituen eta zapi batekin edan zuen. Peoi izan beharrean, kontrabandoa zure kontu hartzen bazenuen, again hamar duro beharrean 30 irabazten zenituen, baina, paketea galtzen bazenuen, ordaindu behar zenuen.

32. Argia

- **Erref**: LES-021/010
- **Iraupena**: 0:03:24. **Hasi**: 00:18:32. **Bukatu**: 00:21:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lesakan argia paratu zutenak akziodunak ziren; zentral elektriko txiki bat egin zuten. Hasieran bonbilla bakarra paratu zuten etxeetan: hormetan eta lurrean zulo eginda tokiz aldatzen zuten, haien beharren arabera. Geroago Igantzitik ekarri zuten argia eta, beranduago, Iberduero sartu zen.

33. Auzolana 1

- **Erref**: LES-021/011
- **Iraupena**: 0:06:34. **Hasi**: 00:21:56. **Bukatu**: 00:28:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Auzolanean 16 urte gorako gizonak aritzen ziren. Etxe bakoitzeko batek pare bat egun egon behar zuen lanean. Askotan basozainarekin mendian landatzen aritzen ziren; ardoa eta ogia ematen zizkieten.

34. Auzolana 2

- **Erref**: LES-021/013
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 00:28:50. **Bukatu**: 00:30:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskolako berogailurako egurra mozten aritzen ziren. Maistru batekin gertatu zitzaion anekdota kontatzen du.

35. Kisua

- **Erref**: LES-021/015
- **Iraupena**: 0:07:50. **Hasi**: 00:31:00. **Bukatu**: 00:38:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Ia baserri guztietan kisu-labe bat zegoen (lurrez tapatuta izaten zen). Auzolanean egiten zen kisua. Lehenengo, kisu-harria atera behar zen eta tokiraino eraman; egurra ere bildu, pilatu eta eraman behar zen. Gero, auzolanean harriak pilatzen ziren; arku forma ematen zitzaien. Goiko zulotik harriz betetzen zen eta gero, piztu. Hamar bat egunez sutan egon behar zuen. Ke beltza ateratzen zen hasieran, gero ke urdina eta azkenean su garra ateratzen da goitikan; orduan itxi behar da zuloa. Harriak ateratzerako orduan kontuz ibili behar da ez erretzeko. Harri zuriak igeltseroei saltzen zizkieten eta beltzak landarako erabiltzen ziren (harrak-eta hiltzeko). Ukenduak egiteko ere erabiltzen zen kisua. Apezak landak nola bedeinkatzen zituen, har beltzak zirenean: “kisatis, kisu ta gorotza”. Kisu harriak eramateko eta deskargatzeko “dunbero” izeneko karro berezia erabiltzen zuten.

36. Zamak bihurrekin lotu

- **Erref**: LES-021/016
- **Iraupena**: 0:01:58. **Hasi**: 00:38:50. **Bukatu**: 00:40:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Zamak bihurrekin lotzen ziren. Bihurrak haritzetan-eta ondoan ateratzen diren

adar fresko berriekin egiten dira; mutur lodia handa azpian jartzen da eta beste muturretik eskuekin bihurtzen hasi behar da. Horrela ez da hausten, bigundu egiten da. Horrekin, errate baterako, egur zamak biltzen zituzten. Bihurriak altxatzen zituzten eta hurrengo sasoian uretan paratu eta biguntzen ziren

37. Ikatza

- **Erref**: LES-021/017
- **Iraupena**: 0:09:24. **Hasi**: 00:40:48. **Bukatu**: 00:50:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Ikazti plaza prestatzen da aurrenezkoz. Txondorra egiteko, egurra lehertu eta zutik paratzen da; dorre zabal bat egin arte. Gero, lur eta hostoekin eztaltzen da dena. Txondorra egiteko hasieran kider luze bat jartzen da erdian eta kider hori gero kentzen da eta zuloa gelditzen da. Gero betarraia ematen zitzaion, hau da, txondorra pizten zen: eskala batetik igo, kendu ziria, ainar eta hosto batzuei sua eman eta ziriak utzitako zulotik bota. Txondorra pizten zenean, bazter batetik zuloa irekitzen zen, airea sartzeko. Gero, goiko zuloa lurrarekin (zoiekin) ixten da. Bitartean, beste zulo bat egiten da bazterrean; gero aurrekoa itxi eta beste bat egiten da pixka bat gorago. Horrela, txondor guztia egosi arte, erretzen utzi gabe. Amaitzen denean, hozten utzi behar da, aurretik urratzen bada, sutan hasten delako. Ikatza ateratzeko erremintak: pala, palaiki, arrastelu eta pikotx bat. Txondorra irekitzen denean, ikatza eta lurra nahastuta daude; hortarako galbahe bat zutik paratzen da eta palakadak botatzen dituzte: alde batean ikatza eta bestean lurra gelditzen dira. 35 kiloko hiru zaku dira karga bat ikatz. Ikatza mandotan jaisten zuten Lesakako alondegira: mando bakoitzari bost zaku paratzen zizkioten bastan. Alondegian “Patziku eroa” izaten zen, berak etxetara partitzen zuen ikatza (asko edaten zuen eta garbitzen zen inoizbehinka). Atarrabiako eroetxera eraman zuten.

38. Ikatz klaseak

- **Erref**: LES-021/018
- **Iraupena**: 0:00:58. **Hasi**: 00:50:12. **Bukatu**: 00:51:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Etxetarako haritz egurrekin egiten zen ikatza; arotzek, berriz, gaztain ikatza erabiltzen zuten (baita harri ikatza ere). Etxeetan, ikatza hornillotan (su txikitan) eta plantxetan sartzen zuten.

39. Neurri zaharrak 1

- **Erref**: LES-021/019
- **Iraupena**: 0:01:16. **Hasi**: 00:51:10. **Bukatu**: 00:52:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Neurri zaharrak. Errotatan: laka, gaitzurua (hiru laka), erregu erdia (bi

gaitzuro) eta erregua; Etxalarren, Infernuko errotan, ikusi du berak neurri hoiek erabiltzen zirela. Erregua 24 kilo ziren eta laka, bi kilo.

40. Sosak

- **Erref**: LES-021/020
- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:52:26. **Bukatu**: 00:54:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Sosak: marauri (zentimo bat) eta sos-ediak izaten ziren. Elizan bitan pasatzen zen bandeja (erretilua): bat Jesusen Bihotzarentzat eta bestea San Pedroren animarentzat; emakume batzuek sosa eman eta erdia itzultzeko eskatzen zioten eliz mutilari. Bazen ere bi-soskoa (kobrezko sos handia, alde batean lehoia eta bestea gaztelua zuena; horregatik erraten zen “bota leon-Kastillo”). Bortz-soskoa, hamar-soskoa (zilarrezkoa), pezeta (zilarrezkoa), bi pezetazkoa (zilarrezkoa) eta duroa (zilarrezkoa) ere ezagutu zituen.

41. Neurri zaharrak 2

- **Erref**: LES-021/021
- **Iraupena**: 0:02:14. **Hasi**: 00:54:26. **Bukatu**: 00:56:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Ikatz eta sagar karga bat 35 kiloko hiru zaku zen. Konportak ontzi batzuk ziren (karga baten antzekoak). Tinakoak ere baziren, 25 edo 22 litroko egurrezko ontzi borobilak (bi giderrekin). Urkien egurrarekin egindako subilla ere bazen, urari gustorik ez emateko. Lurrezko pedarra ere izaten zen. Laka, erregua eta bertze neurriak kutxa antzekoak ziren, bi giderrekin.

42. Patziku eroa eta Lesakako Gobernua 1

- **Erref**: LES-021/022
- **Iraupena**: 0:04:04. **Hasi**: 00:56:40. **Bukatu**: 01:00:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Patziku “eroak” Lesakako Gobernua “egin” zuen. Lehendakariaren eta ministroen izenak eta karguak “arrazoi on batengatik” jarriak ziren.

43. Patziku eroa eta Lesakako Gobernua 2

- **Erref**: LES-022/001
- **Iraupena**: 0:04:24. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:04:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Patziku “eroak” Lesakako Gobernua “egin” zuen. “Ministro de Trabajo, yo”, alferra zelako. Izen eta karguen zerrendaren bukaeran honako hau idatzi zuen: “Gizonok denboraz ez ziren zenbait bezela gaizki ateri Francoren denboran”. Elizondora joaten zen trena zubitik pasatzen zen; Patzikuk biajanteen maletak eramaten zituen oinez. Gero konpetentzia izan zuen, kartzelan hogei urte pasatuta karabinero errepublikar bat itzuli zenean, asto batekin maletak eramaten hasi baitzen; Patzikuk “Yus” izengoitia paratu zion karabinero zaharrari.

44. Jendeari nola deitu

- **Erref**: LES-022/002
- **Iraupena**: 0:07:52. **Hasi**: 00:04:24. **Bukatu**: 00:12:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lesakan etxeen izenak erabiltzen ohi dira jendea deitzeko (izengoitiak eta abizenak ere erabiltzen dira). Errate baterako, Kapallatta etxeko bati Kapallo deitzen zioten eta Bittiria etxeko bati, Bittiri. Izengoiti anitz erabiltzen ziren (Yus, Leon con gafas, beltza...), abizenak, berriz, gutxiago. Izengoitiak nola paratzen ziren adierazteko adibide batzuk jartzen ditu. Berari Kissinger, bere aitaren lankide bati Tipula (eta bere semeei), bertze baserriko bati Copón (bere semeei bezala, baina ilobei, berriz, euskaraz erraten diete: Kaliz).

45. Jesukristo eta San Pedrorenak 1

- **Erref**: LES-022/003
- **Iraupena**: 0:03:23. **Hasi**: 00:12:16. **Bukatu**: 00:15:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Jesukristo eta San Pedroren istorioak. Jesukristo herritik hurbil bizi zen eta Jaungoikoa, berriz, Igantziko bideko baserri batean: Morronako bordan. Guardia zibilak Jaungoikoaren bila joan ziren behin Jesukristoren etxera. Jesukristo eta San Pedro munduz mundu ari zirela, ura eskatu zioten neskatxa bati, ontzia ongi garbitu eta ura eman zien neskatxak. Orduan, senar txar bat desiatu zioten, eta jarraitu zuten munduz mundu. Bertze andre bat ontzia garbitzen ari zela, ura eskatu eta ontzia garbitu gabe ura eman zien. Andre honi, berriz, senar on bat desiatu zioten.

46. Jesukristo eta San Pedrorenak 2

- **Erref**: LES-022/005
- **Iraupena**: 0:01:39. **Hasi**: 00:16:00. **Bukatu**: 00:17:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Jaungoikoak edo Jesukristok zerbait egin omen zion atso bati eta nahi zuena emanen ziola erran zion. Honek zera eskatu zion: “goizean hasten dudan lana, egun guztikoa izatea neretzat”. Urrezko haria biltzen hasteko asmoa zuen, baina “lehenbizi pixa eginen dut” eta pixa egiten jarraitu zuen egun osoa.

47. Pernando Amezketarra

- **Erref**: LES-022/006
- **Iraupena**: 0:00:59. **Hasi**: 00:17:39. **Bukatu**: 00:18:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Pernando Amezketarrari emakume batek arrazoia kendu zionekoa. Pernando Amezketarra etxetik elizara zihoan (erretorearen laguna zen) eta emakume bat pikotxean jarrita, pixa egiten, ikusi zuen. Emakumea berehala zutitu zen eta Pernandok “lasai, lasai, hori denok egiten dugu” erran zion eta emakumeak “ez nik egiten dudan hau”.

48. Hartza eta bi lagunen istorioa 1

- **Erref**: LES-022/008
- **Iraupena**: 0:00:57. **Hasi**: 00:18:45. **Bukatu**: 00:19:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bi lagunek mendian topo egin zuten eta bat-batean hartza ikusi zuten. Inguruan pagotzar bat bertzerik ez zen, bakar batentzako tokia zuena. Lagun bat arbola gainera igo eta bertzeak, berriz, lurrera bota zuen bere burua.

49. Hartza eta bi lagunen istorioa 2

- **Erref**: LES-022/010
- **Iraupena**: 0:01:39. **Hasi**: 00:20:03. **Bukatu**: 00:21:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Hartzak ez du jaten besteek utzitako gauzarik. Lurrean zegoenari hurbildu zitzaion hartza eta usaintzen hasi zen. Geldirik zegoenez, hartzak alde egin zuen. Orduan, laguna hurbildu, besarkatu eta galdetu zion ea hartzak zer erran zion belarrira. Honek erantzun zion aholkatu ziola alde egiteko arrisku egoeratan laguntzen ez duten lagunengandik.

50. Arratoiek bilera egin zuten

- **Erref**: LES-022/011
- **Iraupena**: 0:01:08. **Hasi**: 00:21:42. **Bukatu**: 00:22:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
katu zahar ixil bat ibiltzen zela eta, arratoiek bilera egin zuten. Katuari kaskabilla (kaskabilo) paratzea erabaki zuten, non zebilen sumatzeko. Baina, zeinek paratu ez zuten erabaki eta ez zioten jarri.

51. Azeria eta belea

- **Erref**: LES-022/012
- **Iraupena**: 0:02:18. **Hasi**: 00:22:50. **Bukatu**: 00:25:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Azeriak sumatu du gazta usaina eta belea ikusi du gazta puska bat ahoan duela. Orduan hasi da pentsatzen engainatzeko modu bat bilatu behar duela. Orduan hasi zaio bere lumen edertasuna-eta goraipatzen, eta bide batez, bota dio pena dela mutua izatea eta ikusteko berak zeinen ongi kantatzen duen. Zaunka egin eta gero alde egiten du azeriak eta beleak erakutsi nahi dio zeinen ongi kantatzen duen. Mokoa ireki orduko, gazta erori eta azeriak hartzen du.

52. Beleak ez du udan urik edaten

- **Erref**: LES-022/013
- **Iraupena**: 0:00:48. **Hasi**: 00:25:08. **Bukatu**: 00:25:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Erraten dute, Jaungoikoak belea kastigatu zuela urtero 40 egunez urik edan gabe, putzua zikindu zuelako. Jaungoikoa ura edaten ari zela, beleak kaka egin zuen putzura.

53. Azeria eta oilarra

- **Erref**: LES-022/015
- **Iraupena**: 0:02:14. **Hasi**: 00:26:00. **Bukatu**: 00:28:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lesakako Pintxe Joaquinek gezur guztiak sinesten zituen eta berak ere dena gezurra erraten zuen. Joaquinen lekuan oilar bat egin zuen eta istorio hau kontatzen du: oilar bat arbola baten gainean zegoela, azeri bat hurbildu zitzaion, haien arteko gatazka konpondua zegoela eta besarkada bat eman nahi ziola erranez. Oilarrak ere besarkatu nahi zuela erantzun zion, baina arbola gainetik ikusten zituen ehiztariak eta txakurra pasatutakoan jaitsiko zela. Orduan azeriak erantzun zion bertze batean izan beharko zuela, presa zuelako.

54. Apezari ataka ebatsi zioteneko sermoia

- **Erref**: LES-022/017
- **Iraupena**: 0:02:13. **Hasi**: 00:29:00. **Bukatu**: 00:31:13

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Don Juan Saldise apezari baratzeko ataka lapurtu zioten. Mezan zera erran zuen: “Condenatis quienquedatis quien robatis mi atacatis”.

55. Oiloei Aitagurea errezatzen zien arrautza gehiago erruteko. Oiloei kaka eman jateko

- **Erref**: LES-022/019
- **Iraupena**: 0:01:28. **Hasi**: 00:31:18. **Bukatu**: 00:32:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Oiloei Aitagurea errezatzen zien arrautza gehiago erruteko. Etxe batean oiloei kaka ematen omen zieten jateko.

56. Harginek izokin guttiago jan nahi zuten 1

- **Erref**: LES-022/020
- **Iraupena**: 0:02:40. **Hasi**: 00:32:46. **Bukatu**: 00:35:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Amak kontatu zion (eta berari bere amonak) XVIII. mendean Lesakako elizan lan egitera etorri ziren harginekin gertatutakoa. Baldintza bat jarri zuten: izokina astean bi aldiz besterik ez zutela janen. Baina, gehiagotan ematen zieten eta protesta egin zuten, lanik eginen ez zutela erran zuten. Katiluen ipurdian “nola jan, hala lan” idatzi zuten

57. Izokinak harrapatzeko xixta 1

- **Erref**: LES-022/021
- **Iraupena**: 0:00:49. **Hasi**: 00:35:26. **Bukatu**: 00:36:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Izokinak harrapatzeko tresna nolakoa zan azaltzen du: sarde gisakoa, xixta (txista) izenekoa

58. Lamiak

- **Erref**: LES-022/023
- **Iraupena**: 0:02:46. **Hasi**: 00:36:20. **Bukatu**: 00:39:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lamia erdi animalia eta erdi pertsona omen da (gaztelaniaz sirena erraten diote). Amonak kontatzen zien, hemengo lamiek zaldien hankak zituztela eta ile hori luzea orrazten aritzen zirela beti. Ezin ziren jendearekin eralazionatu. Lamizuloa bazen: Mastegin zegoen zuloa, mendia zeharkatzen omen zuen eta Berrotarango baserriraino, sukalderaino, ailegatzen omen zen. Lamiren bat hara joaten omen zen eta behin, bertako emakumeak zartagian zuen olioa aurpegira bota zion. Jendea molestatu zuela jakin ez zezaten, olioarena “neronek nere buruari” egin ziola erraten zuen beste lamien aurrean. Lamiek sinetsi eta ez zioten kastigatu.

59. Agotak

- **Erref**: LES-022/024
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 00:39:06. **Bukatu**: 00:40:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Agoteak, ijitoak bezala, baztertuak zeuden. Bere amatxik kontatzen zien izugarrizko usain fuertea izaten zutela. Agotak hiltzen zirenean ez zituzten lur bedeinkatuan sartzen, bereiz lurperatzen zituzten. Eliza berezia zuten. Belarri bereziak ere omen zituzten.

60. Sorginen edo jende gaiztoen istorioa 1

- **Erref**: LES-022/025
- **Iraupena**: 0:02:24. **Hasi**: 00:40:36. **Bukatu**: 00:43:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Ortzegun Santu batean gertatutakoa: Mendibil edo Argatako baserriko bi neska ez ziren deusekin ikaratzen eta gaueko hamabietan, horietako batek, Argatako errekatik subilla urarekin ekarriko zuela erran zuen. Baserrian urduri zeuden neska ez zelako itzultzen. Bat-batean, tximiniatik sekulako oihua entzun zuten: “Argatako subilla zuentzat eta neskatxa guretzat”.

61. Ortzegun Santua eta ijitoaren istorioa

- **Erref**: LES-022/026
- **Iraupena**: 0:02:18. **Hasi**: 00:43:00. **Bukatu**: 00:45:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Ortzegun Santu batean, mezan apeza Jesus nola gurutziltzatu zuten azaltzen ari zen eta bertan zegoen ijito batek “gaixoa” erraten zuen. Hurrengo urtean berriz joan zen mezara eta sermoia entzutean “pozten naiz”erran zuen; apezak zergatik galdetu zion haserrre eta ijitoak zera erantzun zion: “¿no sabe lo que le hicieraon el año pasado?, ¿por qué ha venido este año?”.

62. Jaungoikoa eta ijitoa

- **Erref**: LES-022/028
- **Iraupena**: 0:01:27. **Hasi**: 00:46:00. **Bukatu**: 00:47:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Ijito bat Jesus haurra hiltzetik libratu zuen eta Jaungoikoak, eskertzeko, egunean sos bat ebasteko baimena eman zion.

63. Sorginen edo jende gaiztoen istorioa 2

- **Erref**: LES-022/030
- **Iraupena**: 0:00:39. **Hasi**: 00:47:37. **Bukatu**: 00:48:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Jende gaiztoek Mendibil baserriko tximinitik subilla bota zutenean zera erran zuten: “gaba gabazkoentzat eta eguna egunazkoentzat, subilla zuentzat eta Argatako neskatxa guretzat”.

64. Marigraxi sorgina

- **Erref**: LES-022/031
- **Iraupena**: 0:01:31. **Hasi**: 00:48:16. **Bukatu**: 00:49:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Maurreni baserriko Marigraxi sorgin fama zuen. Baserriko hormak eraitsi zirenean eta berari deus pasatu ez zitzaionean konfirmatu omen zuten sorgina zela. Katu beltz bati egurra eman zioten baserri batean, eta hurrengo egunean begiondo altxatuarekin agertu zen emakumea, beraz, sorgina zela berretsi zuten.

65. Sorginak. Andregaia akelarrean

- **Erref**: LES-023/001
- **Iraupena**: 0:02:09. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:02:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Mutil batek ez zuen andregaiarekin zita egina, baina bere etxera joan zen. Ikusi zituen sorginak barruan, eltze batean egindako zerbaitekin gorputza igurtzen eta zera erraten: “sasi guztien gainetik ta goibel guztien azpitikan; ordu bat harat eta ordu bat honat”. Leihoa ireki zen eta sorgina hegan atera zen. Mutila etxean sartu eta berdin egin zuen. Akelarrera iritsi eta andregaia han ikusi zuen, hartu eta etxera eraman zuen.

66. Sorginak uxatu

- **Erref**: LES-023/002
- **Iraupena**: 0:02:55. **Hasi**: 00:02:09. **Bukatu**: 00:05:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Neska polit batek mutilari festa batera joanen zirela erran zion. Bilera zegoen tokira iritsi zirenean, lehenbiziko akerrari ipurdian musu bat eman behar ziola erran zion. Aker ondon makurtu eta kriston zimikoa eman zion. Gero, neskak edalontzi distiratsu bat ekarri zion sagardoz betea; mutilak ikusi eta “Jesus, hauxe brilloa ontzi honena” erran zuenean, burua altzatu eta bera bakarrik zegoen, sorgin guztiak joan baitziren Jesus aipatu zuenean. Izan ere, sorginak uxatzeko behatzekin gurutzea egiten da. Somaten edo guardiak agertu ziren eta mutila sorginen liburuarekin zela ikusi zutenean, preso eraman zuten. Liburuan bere andregaiaren sinadura odolez idatzita zegoen; orduan konturatu zen bere andregaia sorgina zela. Mutila libre utzi zuten.

67. Sacamantecas, sorgin eta lamietan sinetsi

- **Erref**: LES-023/003
- **Iraupena**: 0:01:11. **Hasi**: 00:05:04. **Bukatu**: 00:06:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bere amak sorginetan eta lamietan sinesten zuen. Haurrek Sacamantecas existitzen zela uste zuten.

68. Azerien bataioa

- **Erref**: LES-023/005
- **Iraupena**: 0:00:25. **Hasi**: 00:07:00. **Bukatu**: 00:07:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Ortzadarrari “azerien bataioa” erraten zion bere amak.

69. Arima zubiaren truke

- **Erref**: LES-023/006
- **Iraupena**: 0:02:57. **Hasi**: 00:07:25. **Bukatu**: 00:10:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Mutil zahar bat ur bazterrean bizi zen, baina zubia etxetik urruti zuen. Ura ttikia zenean, harrien gainetik saltoka pasatzen zuen erreka, baina ur hazia zela, ezin zuen. Behin erran zuen: “emanen nuke nire arima hementxe zubia balitz”. Gizon handi batek errandakoa entzun zuen eta biharamunerako zubia hor izanen zuela agindu zion, liburu batean odolarekin bere izena sinatzen bazuen. Mutila txantxetan ari zela uste zuen eta sinatu zuen. Oilarra

kukurruku egin baino lehenago zubia egina izanen duzu, erran zion. Gauean zaratak entzun zituen eta kriseilua hartuta begiratzera joan zen; oilarrak, argia ikusita kukurruku egin eta zaratak gelditu ziren. Goizean, mutila zubia ia eginda ikusi zuen, hiru harri besterik ez ziren falta; berak paratu zituen eta arima salbatu zuen.

70. Sorginetaz babestu

- **Erref**: LES-023/008
- **Iraupena**: 0:02:39. **Hasi**: 00:11:00. **Bukatu**: 00:13:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Ateetan gurutzea paratzen zuten, etxea sorginez babesteko.

71. Olentzero

- **Erref**: LES-023/009
- **Iraupena**: 0:05:19. **Hasi**: 00:13:39. **Bukatu**: 00:18:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Amatxik kontatzen zien Olentzero ikatz egiten aritzen zen gizon bat zela. Herrira etortzen zenean mozkortzen omen zen. Jesus jaio zela amestu zuen eta berria ematera joan zen herrira; hainbeste edan zuen, endelu (endelgu) dena galdu zuela. Horregatik kantatzen da: “Olentzero buru handia, endelu omen du ahantzia, bart arratsian edan omen du hamar erreguko zahagia, ai urde tripahandia, horra horra, gure Olentzero, pipa hortzian dula, eserita dago, kapazu bete dauka arrautzatxoekin, bihar merendatzeko botila ardoakin ”. Hala ere, mendira itzuli zenean ez zuen ahaztu janariz betetako kapazoa eramatea. Olentzero Lesakakoa omen zen, baina Oiartzungoa zela ere entzun du. Lehen ere Olentzero ospatzen zen, eskean ibiltzen ziren.

72. San Nikolas

- **Erref**: LES-023/010
- **Iraupena**: 0:01:25. **Hasi**: 00:18:58. **Bukatu**: 00:20:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
San Nikolas egunean, monagilloak (eliz mutilak) eskean ibiltzen ziren, kasulla jantzita. Asto baten gainean San Nikolas (apezpiku jantzia) joaten zen. Zera abesten zuten ateetan: “San Nikolas koronero, “arretxiban” subillero, ez eman, bai eman, ez eduki atean, unas veces una, otras veces dos, una limosnita por amor de Dios”. Sosa ematen zieten, hori zen monagilloen paga.

73. Santa Infancia

- **Erref**: LES-023/011
- **Iraupena**: 0:00:26. **Hasi**: 00:20:23. **Bukatu**: 00:20:49
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskolan “Santa Infancia” izeneko eskea egiten zen Txinako haurreri laguntzeko.

74. Zubigaineko dantza

- **Erref**: LES-023/012
- **Iraupena**: 0:05:50. **Hasi**: 00:20:49. **Bukatu**: 00:26:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Zubigaineko dantzaren istorioa kontatzen du. Lesakan bi auzo omen zeuden (Legar auzoa eta Piku zelaia), baina arrunt gaizki moldatzen ziren. Gaztelako errege baten soldaduek Lesaka ebatsi eta erre zuten. Ondoren, bi auzokoek bilera egin zuten eta elkartzea erabaki zuten, herria defendatzeko indartsuagoak izanen baitziren. Lesakako bandera egin zuten eta juramentua. Ospatzeko, besta bat egin zuten eta bi petriletan dantza bat egin zuten banderarekin (auzo bakoitza alde batean). San Martin egunean egin zuten (Lesakako eliza San Martin da), baina gero San Fermin egunera pasatu zuten. Lehen alkatearen alabak lehentasuna zuen Aurreskuan. Ez da ezpatadantza, makildantza baizik.

75. Tantirumairu

- **Erref**: LES-023/013
- **Iraupena**: 0:02:55. **Hasi**: 00:26:39. **Bukatu**: 00:29:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Tantirumairu Lesakako musika bat da, Sanferminak baino zenbait igande lehenago jotzen zuten. Goizean jotzen zuten eta herriari buelta ematen zioten. Gero Martin izeneko etxean ixilik gelditzen ziren, lehen han urkabea zegoelako (amatxik azaldu zionez) eta jendea urkatzen zutelako bertan. Handik joaten zirela, berriz ere hasten ziren musika jotzen.

76. Lur komunalak

- **Erref**: LES-023/014
- **Iraupena**: 0:03:14. **Hasi**: 00:29:34. **Bukatu**: 00:32:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lur komunaletan kanon bat ordaintzen da. Baserriek badute lur zehatz batetako iratzeak egiteko eskubidea. Urteen poderioz anitzek uste zuten haiei zegozkien lurrak zirela. Otxarango mendia herriaren eskuetan zen eta bertan bazegoen lege berezi bat: Muxintxo edo Mixintxo egunera arte (ez daki noiz zen), norberak zegokion lekuan iratzeak egiteko eskubidea zuen, baina, biharamunetik aitzinera, edonork egin zitzakeen edozein tokitan.

77. Gaztainak

- **Erref**: LES-023/015
- **Iraupena**: 0:03:25. **Hasi**: 00:32:48. **Bukatu**: 00:36:13
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Gaztainak kandelan (subastan) hartzen ziren. Bi ezkil jotzen ziren kandela zela errateko. Enkantea nolakoa izaten zen azaltzen du. IRUDIA GAIZKI DAGO

78. Elizako ezkilak

- **Erref**: LES-023/016
- **Iraupena**: 0:01:23. **Hasi**: 00:36:13. **Bukatu**: 00:37:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Elizako ezkilekin dena abisatzen zen: enkanteak, suteak, hildakoak etab. Monagilloak (eliz-mutilak) ere bere deiak bazituen, apaiz bakoitzak dei berezi bat erabiltzen zuen.

79. Maiatza. Arbola paratu

- **Erref**: LES-023/018
- **Iraupena**: 0:02:34. **Hasi**: 00:38:00. **Bukatu**: 00:40:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Maiatzaren lehenbiziko egunean, gauez, mutil gazteek txoporik (makal) ederrena moztu eta neska politenareri atean paratzen zioten. Bestalde, urte horretan Jaunartzea egindako neskek, “con flores a María” abesten zuten elizan eta loreak bota. Mutilek sekretuan erabakitzen zuten zein neskari paratu arbola. Batzuetan bat baino gehiago paratzen zituzten eta etxez aldatzen zituzten.

80. Ezkontza tratoak 1

- **Erref**: LES-023/020
- **Iraupena**: 0:04:59. **Hasi**: 00:41:51. **Bukatu**: 00:46:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lehen ezkontza trato anitz egiten ziren. Normalean etxe onekoek elkarrekin egiten zituzten. Andregaiak mutilaren etxera arreoa eramaten zuen: apaindutako idi edo behiek tiratzen zuten karro batean maindireak, logelako zenbait altzari etab. Dotea sosa zen. Neska bati “la hija de medio millón” deitzen zioten, milioi erdiko dotea izan zuelako. Lesakar bat, Inaxio “mostrerua” (arropa saltzen ibiltzen zena), ezkontza tratoak egiten aritzen zen.

81. Ezkontza tratoak 2

- **Erref**: LES-023/022
- **Iraupena**: 0:01:31. **Hasi**: 00:46:56. **Bukatu**: 00:48:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Inaxio “mostreruak” kobratzen zuen ezkontza tratoak egiteagatik. Nola egiten zituen azaltzen du.

82. Behia ahalik eta hurbilen erosi behar da

- **Erref**: LES-023/024
- **Iraupena**: 0:01:27. **Hasi**: 00:48:42. **Bukatu**: 00:50:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Artzain batek hiru aholku eman zizkion. Ardiak kentzeko erran zion, artzainek lapurtzeko joera baitute. Horrez gain, behia etxetik ahalik eta hurbilen erosi behar zuela ere aholkatu zion, behiak akatsen bat baldin bazuen ez ziotelako salduko, saltzailea berriz ikusteko aukera izanen baitzuen. Baina andrea, ahalik eta urrutienetik ekarri behar zuela.

83. Anekdota. Itsasoko olatuak

- **Erref**: LES-023/025
- **Iraupena**: 0:00:39. **Hasi**: 00:50:09. **Bukatu**: 00:50:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Donostiara joan zen gizon bat eta olatuek busti-busti ziotenean zera erran zuen: “Demonio panparroi zikina, ezkondu hadi...!”

84. Opilak

- **Erref**: LES-023/026
- **Iraupena**: 0:01:34. **Hasi**: 00:50:48. **Bukatu**: 00:52:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Amak opilak nola egiten zituen azaltzen du: irina paratu, zulo bat egin erdian, gatz pixka bat bota, ur beroa, goilara bat ogi irin, oratu eta taloburdinean suan erre.

85. Sinesmenak. Katua laketzeko

- **Erref**: LES-023/027
- **Iraupena**: 0:00:33. **Hasi**: 00:52:22. **Bukatu**: 00:52:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Sinesmena: katua etxera eramatekin, laketzeko, zaku batean paratu eta laratzan hiru buelta eman

86. Eguraldia iragarri 1

- **Erref**: LES-023/028
- **Iraupena**: 0:00:22. **Hasi**: 00:52:55. **Bukatu**: 00:53:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eguraldia iragartzeko sinesmena: katua musua garbitzen badu itsasaldera begira, euria egin behar du.

87. Eguraldia iragarri 2

- **Erref**: LES-024/001
- **Iraupena**: 0:01:08. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:01:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Gauez izarrak ikusten direnean, bihar eguraldi ona. Izarrak dir-dir ibiltzen badira, haizegoa. Zizareak lurretik mugitzen baldin badira, euria egin behar du. katua musua garbitzen badu itsasaldera begira, euria egin behar du. Umeak nahasiak badaude, haizegoa. Ardiak goiti beheiti etortzen baldin badira, eguraldi txarra.

88. Sinesmenak. Oilarrak gauez kukurruku egiten badu

- **Erref**: LES-024/002
- **Iraupena**: 0:00:24. **Hasi**: 00:01:08. **Bukatu**: 00:01:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Sinesmenak. Oilarra gauez kukurruku egiten badu, sorginak dira. Bere amak hatzapar bat gatz hartzen zuen eta sutara bota

89. Sinesmenak. Kukua aditzean

- **Erref**: LES-024/003
- **Iraupena**: 0:00:29. **Hasi**: 00:01:32. **Bukatu**: 00:02:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Amatxik kontatzen zien kukuak lehenbiziko kukua erromako zubian egiten zuela. Kukua lehendabiziko aldian aditzean, sakelan sos bat baduzu, urte osoan ez duzu diru faltarik izanen. Kukua aditzean, berriz, sakelan sosik ez baduzu, beti diru falta.

90. Belarriak gorritzen badira

- **Erref**: LES-024/004
- **Iraupena**: 0:00:17. **Hasi**: 00:02:01. **Bukatu**: 00:02:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Ezkerreko belarria gorritzen baldin bada, norbait zure kontra ari da. Eskuinekoa gorritzen bada, berriz, norbait ari da zure alde.

91. Euskara eta erdara. Gaizki-ulertuak 1

- **Erref**: LES-024/006
- **Iraupena**: 0:02:05. **Hasi**: 00:02:46. **Bukatu**: 00:04:51
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
XVII. Mendean, San Antonen general Morriones zegoen; bere soldaduak bertako baserri batean apopilo zeuden. Erdaldunak ziren eta baserritarrek, berriz, euskaraz besterik ez zekiten. Bazkaltzeko orduan “sal” eskatu zioten emakumeari, eta bera salara joan zen. Soldaduak joan zirenean, “ya nos marchamos” erran zieten etxekoei eta hauek martxoan etorriko zirela ulertu zuten. Amatxik kontatutako istorioak dira.

92. Euskara eta erdara. Gaizki-ulertuak 2

- **Erref**: LES-024/007
- **Iraupena**: 0:01:06. **Hasi**: 00:04:51. **Bukatu**: 00:05:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bi joan ziren neskato, hurrengo astean bueltatu ziren eta zenbat erdara zekiten erakutsi nahi zuten. Batek erran zuen: ”qué hosto mas verde”; eta bertzeak erantzun: “sí chica, que gure behiak jango”.

93. Daniel albintearen istorioak

- **Erref**: LES-024/008
- **Iraupena**: 0:01:54. **Hasi**: 00:05:57. **Bukatu**: 00:07:51
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Daniel albinteak bandoa irakurri zuen: “patata de semilla a tanto el kilo y el que quiera tomar por saco, a tanto”. Danielen andreak berbena belarrarekin tortilla egin zuen, bularrean paratzeko, eta hozten utzi zuen. Daniel etxera iritsi zen, gose, eta tortilla jan zuen.

94. Sinesmenak. Muskerrak salto egiten badu

- **Erref**: LES-024/009
- **Iraupena**: 0:00:53. **Hasi**: 00:07:51. **Bukatu**: 00:08:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Muskerrak salto eginez gero eta aurpegian hatzamarrak jartzen baditu, ez dago kentzerik. Abisua eman behar da eta zazpi herritako ezkilek batera jo behar dute, muskerrak atzera egiteko.

95. Sinesmenak. Gauza bera aldi berean erran

- **Erref**: LES-024/010
- **Iraupena**: 0:00:20. **Hasi**: 00:08:44. **Bukatu**: 00:09:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bi lagunek gauza bera eta aldi berean erraten badute, purgatorioko anima bat salbatzen da.

96. Sinesmenak. Azazkaletan orban zuriak

- **Erref**: LES-024/011
- **Iraupena**: 0:00:34. **Hasi**: 00:09:04. **Bukatu**: 00:09:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Azazkaletan orban zuriak ateratzen direnean, andregaia edo senargaia duzula erran nahi du.

97. Sinesmenak. Baria ateratzen bada

- **Erref**: LES-024/012
- **Iraupena**: 0:00:20. **Hasi**: 00:09:38. **Bukatu**: 00:09:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Baria altxatzen zenean, lurretik harri bat hartu, listua bota eta berriz lurrean uzten zuten, toki berean.

98. Sinesmenak. Txukuna etortzen bada

- **Erref**: LES-024/013
- **Iraupena**: 0:00:55. **Hasi**: 00:09:58. **Bukatu**: 00:10:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Txukuna etortzen bada, ikaratu, eskua buru gainean jarri edo txapelari buelta emanda joaten da.

99. Sinesmenak. Ogia hasi aurretik

- **Erref**: LES-024/014
- **Iraupena**: 0:00:28. **Hasi**: 00:10:53. **Bukatu**: 00:11:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bere amatxik, ogia hasten zuenean, nabalarekin gurutzea egiten zion moztu aurretik.

100. Txokolate-pastilla bat hiru anaientzat

- **Erref**: LES-024/015
- **Iraupena**: 0:00:54. **Hasi**: 00:11:21. **Bukatu**: 00:12:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Hiru anaia zirenez, amak txokolate-pastillaren herena ematen zien merendatzeko, ogi puska batekin; Pedro Mayo markako txokolatea zen.

101. Arropa eta zapatak

- **Erref**: LES-024/016
- **Iraupena**: 0:01:45. **Hasi**: 00:12:15. **Bukatu**: 00:14:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Amak arropa egiten zien. Galtzak nola egiten zizkien azaltzen du. Behin oinez joan zen ama Berara, zapata merkeak erostera. Berak jarri zituen eta egun berean hautsi zituen, futbolean jostetan, losa bati ostikoa emanda. Charloten pelikula baten eszena batekin konparatzen du.

102. Erremedioak. Haurren legarrentzat

- **Erref**: LES-024/017
- **Iraupena**: 0:00:37. **Hasi**: 00:14:00. **Bukatu**: 00:14:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Mingainean ateratzen ziren pikor zuriei legarra erraten zitzaien. Haurrei ateratzen ohi zitzaien eta hura sendatzeko, mingaina laratzan igurzten zen.

103. Erremedioak. Pikor eta ebakientzat

- **Erref**: LES-024/018

- **Iraupena**: 0:01:56. **Hasi**: 00:14:37. **Bukatu**: 00:16:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Pikorrentzat eta handitxuentzat ukendu bat prestatzen zuten: ebaki-belar zabal batzukekin, argizarirekin eta beste osagaiekin; “tirakilu” erraten zioten. Ebakietan, berriz, ebaki-belarra bakarrik jartzen zuten, lotuta. Armiarma sarea ere erabiltzen zen ebakientzako.

104. Erremedioak. Ezpain pikatuentzat

- **Erref**: LES-024/019
- **Iraupena**: 0:00:08. **Hasi**: 00:16:33. **Bukatu**: 00:16:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Ezpain pikatuetarako, pixa erabiltzen zen.

105. Erremedioak. Sugeen ausikientzat

- **Erref**: LES-024/021
- **Iraupena**: 0:01:08. **Hasi**: 00:17:56. **Bukatu**: 00:19:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Sugeen ausikiendako, errezuak egiten ziren. Ardi bati ausiki egin zion suge batek eta emakume bati erran zioten; honek errezoak egin eta ardia sendatu zen.

106. Erremedioak. Behien zingirioarentzat

- **Erref**: LES-024/022
- **Iraupena**: 0:00:49. **Hasi**: 00:19:04. **Bukatu**: 00:19:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Behiek errapetan zingirioa izaten zutenean (esnea titian gatzatzen zenean), zotalarekin, oiloen gantzarekin eta beste zerbaitekin ukendua egiten zen eta titia igurtzen zuten.

107. Erremedioak. Katarroarentzat

- **Erref**: LES-024/023
- **Iraupena**: 0:00:57. **Hasi**: 00:19:53. **Bukatu**: 00:20:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Ardo egosia, azukrerekin gozatuta hartzen zen katarroarendako. Gorputza berotu egiten zuen eta, gero, ohean, izerdia botatzen zuen.

108. Erremedioak. Zizareentzat

- **Erref**: LES-024/024
- **Iraupena**: 0:00:48. **Hasi**: 00:20:50. **Bukatu**: 00:21:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lehen haurrek zizareak izaten ohi zituzten. Kopetan eta eztarrian ozpina paratzen zieten; baratxuria ere paratzen zen.

109. Erremedioak. Eztularentzat

- **Erref**: LES-024/025
- **Iraupena**: 0:00:15. **Hasi**: 00:21:38. **Bukatu**: 00:21:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eztularentzat tipula ona da; logelan plater batean zati bat jarri behar da.

110. Erregeen pribilegioak

- **Erref**: LES-024/026
- **Iraupena**: 0:04:50. **Hasi**: 00:21:53. **Bukatu**: 00:26:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Erregea bortz herrietako nagusia zen. Zortzi egunetik, Lesakan azoka izaten zen. Erregeak (Antso Jakitunak) pribilegioa emanda (Aragoiren kontrako gerrara lesakar batzuk boluntario joan zirelako). Erregea Lesakatik ibiltzen zen; Ubiriko baserrian, erregeari aziendak erakutsi eta jateko intxaurrak atera zizkioten; erregeak zer nahi zuten galdetu zien eta erantzun zioten Ubiriko baserrrian norbait hiltzen zenean, apeza baserriraino joatea defuntuaren bila. Izan ere, ordura arte, aldalekura (mezara joateko arropa aldatzeko tokiak izaten zituzten baserritarrek) eramaten zuten hildakoa eta hara joaten ziren bila elizatik eta bizkarrean eramaten zuten elizara. Bertze gerra batean, berriz, Lesakako gazte batzuk Antso Jakitunaren kontra aritu ziren, eta Meazubin zintzilikatu zituen; ordutik, merkatua hamabortzean behin izatera pasatu zuen. Nafarroako armarrian Meazubi agertzen dela uste du.

111. Barraka eta Kaxenen istorioa

- **Erref**: LES-024/028
- **Iraupena**: 0:03:09. **Hasi**: 00:27:01. **Bukatu**: 00:30:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Kaxen Lantzen bordan bizi zen eta ehizarako afizio handia zuen. Goiz gabean zakurra eskapatu zitzaion. Ingurutan Maurizio Barrakakoa zegoen (azpiko baserrian bizi baitzen). Hildako ardia eraman zion Kaxeni eta bost duro eskatu zizkion. Kaxenek, orduan, ardia emateko erran zion. Azkenean, Barrakak dirua itzuli eta ardia eraman zuen.

112. Barrakaren andrearen istorioa

- **Erref**: LES-024/029
- **Iraupena**: 0:04:14. **Hasi**: 00:30:10. **Bukatu**: 00:34:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Barraka andrerik gabe zegoela-eta, anaiaren alabarekin ezkondu zen.

113. Istorioa. Ontsalea eta Pillotia baserriak 1

- **Erref**: LES-024/031
- **Iraupena**: 0:04:04. **Hasi**: 00:35:00. **Bukatu**: 00:39:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Ontsalea eta Pillotia baserrikoek arazoak zituzten bien arteko muga non zegoen zehazteko. Iruñeko abokatu batengana joan Ontsalekoa eta dena kontatu zion. Ondoren, Pillotikoa ere abokatu berarengana joan zen eta honek beste abokatu batengana joateko erran zion; eskutitz bat idatzi zion eta beste abokatuari emateko erran zion. Bidean, Pillotikoa apezarekin topo egin zuen eta honek susmo txarra hartu zuen eskutitza itxita zegoela ikusi zuenean. Irakurri zuten eskutitza eta zera jartzen zuen: “Mira, ahí te mando un pollo para que le desplumes, al otro lo tengo yo; ya comeremos juntos”. Pillotakoak Ontsalekoari karta erakutsi zion eta ordutik aurrera ez zuten arazorik izan.

114. Istorioa. Barraka Argentinan

- **Erref**: LES-024/032
- **Iraupena**: 0:01:26. **Hasi**: 00:39:04. **Bukatu**: 00:40:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Barrakak Argentinan esnetegi batean lan egiten zuen. Etxeetara partitzen zuen esnea. Inspektorea agertu zitzaion esnearen kalitatea-edo neurtzera eta urduri jarri zen. Inspektoreak ez harrapatzeko, ontziak zituen hiru litro esne edan zituen.

115. Istorioa. Paulo Axali eta Rafael Kuttunaren bertsoak 1

- **Erref**: LES-024/033
- **Iraupena**: 0:01:13. **Hasi**: 00:40:30. **Bukatu**: 00:41:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Paulo Axalik bertso batzuk paratu zizkion Rafalek kuttunari: “Ezagutzen al duzue Rafael Kuttuna...”·

116. Istorioa. Paulo Axali eta Rafael Kuttunaren bertsoak 2

- **Erref**: LES-024/035
- **Iraupena**: 0:00:37. **Hasi**: 00:42:00. **Bukatu**: 00:42:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Berriz ere, Paulo Axalik bertso batzuk paratu zizkion Rafalek kuttunari: “Rafaelen bizitza kantatu dezagun, ostatuan dabil jai eta astegun, bizioz gailendua, elizatik urrun, laister joan beharko duzu Luziferren lagun”.

117. Istorioa. Epetxa, Erbia eta Batixtaren hortzak 1

- **Erref**: LES-024/036
- **Iraupena**: 0:02:57. **Hasi**: 00:42:37. **Bukatu**: 00:45:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Antonioren ostatuan, Epetxa (izengoitia) zegoela ikusita, Erbiak (izengoitia) zera erran zion: “koño, ez dut sekula erbirik ostatuan ikusi” eta besteak honako hau erantzun zion: “ezta nik ere epetxik burusoilik”. Dena entzunda, Batixta irriz hasi zen eta hortzak erori zitzaizkion.

118. Istorioa. Senar-emazteak baserritik Donostiara

- **Erref**: LES-024/038
- **Iraupena**: 0:02:36. **Hasi**: 00:45:48. **Bukatu**: 00:48:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Baserri batetako alaba bat Donostiara ezkondu zen. Alabak gurasoak behin eta berriz gonbidatzen zituen eta, azkenean, bisitan joan ziren, agorte handia zegoela aprobetxatuz. Ama alabarekin egoten zen sukaldean. Gizona suhiarekin hiria ikustera joaten zen, baina hirugarren egunerako aspertuta zegoen. Egun batean, itsasoan itsasontzi handi bat ikusi zuten eta suhiak zein itsasontzi ederra eta zenbat balioko ote zuen galdetu zuen, eta gizonak erantzun zion erauntsi eder batek baino guttiago balio zuela.

119. Istorioa. Ogi zaharrak erosi

- **Erref**: LES-024/040
- **Iraupena**: 0:01:23. **Hasi**: 00:47:00. **Bukatu**: 00:48:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Etxe batean arrunt pobreak ziren. Bi mutiko asetzeko, amak ogi zaharrak erosten zituen. Mutiko bat bi ogi zahar erostera joan zen, baina ez zuten, egunekoa bakarrik zuten. Mutikoa ikaragarri poztu zen, azkenean eguneko ogia janen zutelako. Amak beti erraten baitzien egun horretako ogia hurrengo egunean janen zutela.

120. Istorioa. Egurrik ez etxean eta San Antoniok ekarri

- **Erref**: LES-024/041
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 00:48:23. **Bukatu**: 00:50:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lesakako Arretxean Jeronimo itzaina bizi zen. Galerarekin Iruñera ardo bila joaten zen (bueltan mozkortzen omen zen). Behin arrebak egurrik ez zutela erran zion eta mendira joan zen bila. Itzultzen ez zela ikusita kandela piztu dute. Iritsi zenean San Antoniori eskerrak eman zizkioten behin eta berriz, eta Jeronimok, haserretuta, erran zen hurrengoan akuilua San Antoniori emateko egurra ekartzeko.

121. Istorioa. Txokolate eta esnea

- **Erref**: LES-024/043
- **Iraupena**: 0:00:29. **Hasi**: 00:51:00. **Bukatu**: 00:51:29
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Etxe batean bi emakume bizi ziren eta ez zuten deus ere, ez esnerik ez pazerik... goserik baizik. Zuten ametsarekin bizi ziren: “oraintxe txokolate eta esnea bagenu...”.

122. Istorioa. Separatu behar

- **Erref**: LES-024/045
- **Iraupena**: 0:02:55. **Hasi**: 00:51:36. **Bukatu**: 00:54:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Abaskeneko Joakin eta bere lagunek Nikolas ardoz ase zuten eta zazpi seme-alaba zituela erraten zioten, baina Nikolasek bi baino ez zituen gogoratzen. Orduan erabaki zuen banandu behar zuela eta epailearengana joan zen Kuttuna eta Joakinekin. Gauean esnarazi zuten eta epaileak erran zion bakarrik bizitzeko bera aski zela, mutilzaharra zelako.

123. Istorioa. Federico eta Guillermo San Migelekin

- **Erref**: LES-024/047
- **Iraupena**: 0:03:19. **Hasi**: 00:54:44. **Bukatu**: 00:58:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Aralarko San Migel ekartzen zenean, alkatea-eta joaten ziren bila. Guillermo zen alkate eta Federico zirikatzeko, prozesioa bera lanean ari zen lekura hurbildu zuen. Ikaratu eta lotsatu zen.

124. Istorioa. Manuel Etxeberria eta mandoak

- **Erref**: LES-024/049
- **Iraupena**: 0:02:24. **Hasi**: 00:58:13. **Bukatu**: 01:00:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Manuel Etxeberriak mandoak zituen. Manuelek Epetxi erran dio mando zaharra buruan jo eta lurpean sartzeko. Mina zulora eraman eta han bota du, gero solasean eguna pasatuko zuela pentsatuz. Nagusiarengana itzultzean, nagusiak mandoari jaten emateko erran dio, mandoak handik atera eta etxera itzuli zela.

125. Istorioa. Sardin zaharrari Guardia zibila erran

- **Erref**: LES-024/050
- **Iraupena**: 0:01:56. **Hasi**: 01:00:37. **Bukatu**: 01:02:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Sardin zaharrari guardia zibila erraten zitzaion. Epetxa morroia zen eta nagusiak ur eske bidali zuen. Biderako bi sardin zahar eman zizkion. Uste baino lehenago agertzean, nagusiak harriturik galdetu dio nola egin duen, eta bertzeak erantzun dio guardia zibil parejarekin bidali duelako.

126. Istorioa. Komentuko neskatoa, medikua eta supositorioak

- **Erref**: LES-024/051
- **Iraupena**: 0:01:55. **Hasi**: 01:02:33. **Bukatu**: 01:04:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Amatxik istorio hau kontatzen zion. Komentuko mojek Grabiela neskatoari Don Diego medikuarengana joateko eskatu zioten, anginen kontrako botika behar zutela-eta. Medikuak supositorioak eman zizkion eta, neskatoak nola hartu behar ziren galdetu zionean, “ipurditik hartzeko” erran zion. Neskak pikutara bidaltzen zuela uste zuen.

127. Istorioa. Joxe Ramon eta zintzurreko mina

- **Erref**: LES-024/052
- **Iraupena**: 0:01:16. **Hasi**: 01:04:28. **Bukatu**: 01:05:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Joxe Ramonek zintzurreko mina zuen eta medikuak bi supositorio eman zizkion. Bidean bat hartzeko erran zion. Berak ahotik hartu zuen.

128. Istorioa. Jose Mari itsua

- **Erref**: LES-024/053
- **Iraupena**: 0:03:21. **Hasi**: 01:05:44. **Bukatu**: 01:09:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Jose Mari itsua eskean ibiltzen zen eta, igandetan, elizako organoaren hauspoari eragiten zion. Gero, elizako atean txapela paratzen zuen eta errezatzen aritzen zen. Behin, Salbatoretan, karroza batean eseri zuten eta, liburu bat eskuetan zuela, zera erraten hasi zen: “capítulo primero” eta handik gutxira: “Frain auzoko neskatxak elegante jantzi, gainetik garbi eta azpitik zikin. Ilea lotzen dute a la fu, mixto batekin emanen nioke su”. Lehen, bestetan, ahate jokoa egiten zuten; zaldien gainean, ahatearen burua hartu eta tira egiten zuten.

129. Istorioa. Zelepo, Martin eta Miguel lantegian

- **Erref**: LES-024/055
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 01:09:20. **Bukatu**: 01:10:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Fabrikan lanean ari ziren. Zelepok alaba gazte eta polita zuen. Martinek eta beste langile batzuk, neska esposatzeko eskatzen zioten. Miguelek sosa bazituela eta beste “castellanoak” zer zuen galdetu zion Martinek Zelepori. Honek “edukazio handia” zuela erran eta besteak “edukazio handikoa bada, zuen etxean ez da laketuko”.

130. Istorioa. Pototxaren ametsa

- **Erref**: LES-024/056
- **Iraupena**: 0:01:02. **Hasi**: 01:10:50. **Bukatu**: 01:11:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lorentxo “pototxak” erraten zuen alkatea balitz egunero Sanferminak eta ardoa guztientzat izanen zela.

131. Istorioa. Apeza, birjintasuna eta edari berezia

- **Erref**: LES-024/057
- **Iraupena**: 0:02:32. **Hasi**: 01:11:52. **Bukatu**: 01:14:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bekoerrotek kontatu ziona: apezak birjintasuna kendu zion neska bati eta neskak gertatutakoa bere aitari azaldu zion. Aitak neskari botila batean pixa egiteko erran zion eta bere ezkontzako bazkarian, neskaren aitak “edari berezia” eman zion apezari, “berorrek zulatutako barrikako edaria” zela erranez.

132. Istorioa. Hiru gezurtero, zein baino zein handiagoa

- **Erref**: LES-024/059
- **Iraupena**: 0:02:48. **Hasi**: 01:14:35. **Bukatu**: 01:17:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Danielek erraten zuen munduko ardatza oker zela, baina zuzentzen hasi zela. Azaltzen zuen mutil fuerteak Amazoniara eramaten zituztela arbolak botatzera. Josetxok kontatzen zuen Ameriketan ikusi zuela karretera bat egina arbola bat zulatuta. Bertzeak galdetu zion zergatik ez zuten bazterretik egin eta bertzeak erantzun zion hagitz handia zela eta gainean familia bat bizi zela. Xueltok erraten zuen Ameriketan telebistatik tabernaren barruko aldea ere ikusten zuela.

133. Istorioa. Gezurtiak eta kristoren aza

- **Erref**: LES-025/001
- **Iraupena**: 0:01:17. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:01:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Baziren bi gezurti. Bat trenean zihoan eta kriston aza ikusi zuela kontatu zuen. Hurrengoan, besteak baserri batean kriston eltzea ikusi zuela erran zion, berak ikusitako aza egosteko.

134. Istorioa. Igantzi eta semea

- **Erref**: LES-025/003
- **Iraupena**: 0:00:52. **Hasi**: 00:01:32. **Bukatu**: 00:02:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Igantzi eta bere semea mintzatzen ari ziren eta honek zorrak zituela erran zion aitari. Aitak ere erran zion berak ere izanen zituela, norbaitek emanen balio.

135. Istorioa. Aratxea bihurrarekin lotuta

- **Erref**: LES-025/005
- **Iraupena**: 0:01:42. **Hasi**: 00:02:28. **Bukatu**: 00:04:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Aretxeak Udaleko katastroan apuntatu behar ziren. Mauricio “Barrakak” ez zuen egin eta Irunera eraman zuen aretxea. Endarlatsan bihurrarekin lotu zuen eta guardia zibilak pasa zirenean “qué curioso” erran zioten, berak, berriz, “no es curioso, es provechoso” erantzun zien. Izan ere, ez zuen zergarik ordaindu.

136. Istorioa. Astoa eta zerria

- **Erref**: LES-025/007
- **Iraupena**: 0:01:02. **Hasi**: 00:04:25. **Bukatu**: 00:05:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bazen asto gizajo bat “muturretik gutxi eta bizkarretik anitz” zuena. Etxe berean, berriz, bazen zerri bat bazka asko izaten zuena. Astoa, beraz, zerriari inbidia zion, hiltzea zihoaztela ikusi zuen arte.

137. Istorioa. Azeria eta zikoina 1

- **Erref**: LES-025/008
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 00:05:27. **Bukatu**: 00:07:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Azeriak zikoina bazkaltzera gonbidatu zuen oso diplomatikoki eta zikoinak baietz erantzun zion. Salda eman zion plater batean eta zikoinak ezin edan aritu zen. Beste egun batean zikoinak gonbidatu zuen eta salda atera zion ere, baina botiletan. Zikoinak erraz edan zezakeen mokoa sartuta.

138. Istorioa. Inurria eta kilkirra

- **Erref**: LES-025/009
- **Iraupena**: 0:00:53. **Hasi**: 00:07:30. **Bukatu**: 00:08:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Neguan, hotzak eta goseak hiltzeko puntuan zegoen kilkirra eta inurriarengana joan zen bere etxera. Inurriak udan zer egin zuen galdetu zion eta kilkirrak “kantari” erantzun zion. Inurriak, orduan, “bada orain dantza hadi” erran zion eta atea itxi.

139. Istorioa. Astoa eta tanborra

- **Erref**: LES-025/010
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 00:08:23. **Bukatu**: 00:09:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Maisuak kontatu zien istorioa: bazen asto bat beti mehe, “muturretik gutxi eta bizkarretik anitz”, beti lanean ari zena gizon erretxin batentzat. Hil zenean,baina, ez zuen pakerik izan, gizonak bere larrua saldu zuelako eta horrekin tanbo bat egin zutelako.

140. Istorioa. Bi negelak

- **Erref**: LES-025/011
- **Iraupena**: 0:00:43. **Hasi**: 00:09:43. **Bukatu**: 00:10:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bi negelen (igelen) istorioa kontatzen du (bata bertzea baino zentzudunagoa). Ur putzu bat ikusi eta batek salto egin zuen uretara. Bertzeak ez, gero ezin atera ibiliko zelako.

141. Etxetik kanpo lanean. Non egiten zuten lo

- **Erref**: LES-025/013
- **Iraupena**: 0:03:26. **Hasi**: 00:10:34. **Bukatu**: 00:14:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Ura etxeetara eramaten aritzen ziren. Arantzan bera, aita eta lagun bat lanean ari zirela, baserri batean hartu zuten ostatu. Ganbaran egin zuten lo, belar eta zurikinen artean. Egun batean, belarrak zabaltzera sartu ziren eta zaratarekin esnatu ziren. Diego izeneko baten etxera joatean, gizon berezi batek ireki zuen atea eta ikaratu ziren, baina bere aitak bazekien nolakoa zen, horregatik lasai azaldu zion zertara heldu ziren eta baimena erakutsi zion.

142. Angulak Arantzan beltzatu

- **Erref**: LES-025/015
- **Iraupena**: 0:00:46. **Hasi**: 00:14:05. **Bukatu**: 00:14:51
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Arantzako erreka batean angulak beltzatzen zituzten. Zuriak eramaten ziren eta lapitz harritik heldu den urarekin goiko aldea marrazten omen zitzaien.

143. Salbatore egunean antzar jokoa

- **Erref**: LES-025/017
- **Iraupena**: 0:03:06. **Hasi**: 00:14:57. **Bukatu**: 00:18:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Salbatore egunean, antzar jokoa egiten zen Frain auzoan (Salbatore ermita hor

dago). Baserri baten ondoko bidean antzarak zintzilikatzen zituzten. Zaldiz goiti beheiti pasatzen ziren oso azkar eta antzara lepotik hartzen zuten. Hamaiketan izaten zen antzar jokoa eta gero bazkaria egiten zuten. Arratsaldean Jose Mari Itsua karrozan ateratzen zen

144. Inauteak

- **Erref**: LES-025/018
- **Iraupena**: 0:06:12. **Hasi**: 00:18:03. **Bukatu**: 00:24:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Franco denboran ez zen libre. Aurretik, berriz, maskarekin joaten ziren jantziak. Zakuzarrak nolakoak ziren azaltzen du: hiruzpalau zakukin egiten zen mozorroa eta iratzez eta belarrez betetzen zen. Ezbehar anitz izan ziren zakuzarrekin. Kalejira egiten zuten eta eskutan pixontzi idorra haizatzen zuten, mutikoei jotzeko. Aurpegian zapia zeramaten, bi zulorekin. Plazan, zakuak xehatzen zituzten eta belarrak elkarri tiratzen zizkioten. Gazte batek mozorro azpian, ipurdi aldean, eztia paratzen zuen eta beste batek ogia hartuta, gona altxatzen zion, igurtzi eta jaten zuen. Beste batek makil batetik pikuak zintzilikatzen zituen eta, arrantzan bezala, mutikoek ahoarekin hartzen zituzten.

145. Gaiztakeriak

- **Erref**: LES-025/019
- **Iraupena**: 0:01:46. **Hasi**: 00:24:15. **Bukatu**: 00:26:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Sanferminetan, mutil batek mando-euliak eskuekin bildu eta emakumeen gona azpitik sartzen zituen.

146. Apustuak

- **Erref**: LES-025/020
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 00:26:01. **Bukatu**: 00:27:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Batek apustua egin zuen Lesakatik Artikutzara joan eta etorri lasterka eginen zuela denbora jakin batean; baina ito egin zen. Beste apustu bat gogoratzen du: bi pilotari eskuak elkarri lotuta, beste baten kontra.

147. Elizan hiru klase izaten ziren

- **Erref**: LES-025/022
- **Iraupena**: 0:02:38. **Hasi**: 00:28:01. **Bukatu**: 00:30:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Elizan hiru klase izaten ziren. Lehenbiziko klasekoak etxaldekoak eta handikiak ziren. Haietako baten hiletaren urteurrenean, ilaran, “proguan”, saski batean bildots bat eramaten zioten apezari. Bigarren klasekoek, berriz, bakailao bat eramaten zioten. Etxeetan sagarrik hoberenak gordetzen zituzten eta apezari eramaten zizkioten.

148. Hamarrenak eta primiziak

- **Erref**: LES-025/024
- **Iraupena**: 0:00:35. **Hasi**: 00:31:05. **Bukatu**: 00:31:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Elizari hamarrenak eta primiziak ordaindu behar zitzaizkion: zure irabazien hamarretik bat elizarentzat zen.

149. Elizako hilarriak

- **Erref**: LES-025/026
- **Iraupena**: 0:02:18. **Hasi**: 00:31:48. **Bukatu**: 00:34:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bankuetan etxeetako izena edota armarriak zeuden jarrita (maizterrenak ez)eta han paratzen ziren hilarriak. Han izaten zen argizaria piztuta, zortzi hankako egur batean. Gizonak atzean jartzen ohi ziren. Difuntuaren familiakoak mantuarekin janzten ziren. Maizterrek ez zuten bere tokia bankuetan.

150. Ama ezkongabeak

- **Erref**: LES-025/028
- **Iraupena**: 0:01:11. **Hasi**: 00:35:06. **Bukatu**: 00:36:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Ama ezkongabeen seme-alabak gauez bataiatzen zituzten. Batzuetan amaren familiako inor ez zen joaten amatxitako. Beti gaizki ikusiak izaten ziren. Haurrak inklusara eramaten ohi zituzten.

151. Herrien fama

- **Erref**: LES-025/030
- **Iraupena**: 0:00:40. **Hasi**: 00:37:00. **Bukatu**: 00:37:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Herrien fama: lesakarrak, mozkorrak; beratarrak, inbidiatsuak; igantziarrak,

jakintsuakk; aranztarrak, harrikalariak eta etxalartarrak, tukutuku (beti berea egiten dute).

152. Lesaka eta Beraren arteko harremana

- **Erref**: LES-025/031
- **Iraupena**: 0:02:04. **Hasi**: 00:37:40. **Bukatu**: 00:39:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lesakarren eta Beratarren artean pikea izaten zen. Errate baterako, futbol partidatan. Alkaiaga eta Zalain auzoak Lesakakoak dira.

153. Bortzirietako herrien arteko harremanak

- **Erref**: LES-025/032
- **Iraupena**: 0:00:57. **Hasi**: 00:39:44. **Bukatu**: 00:40:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bortz herrietako bestetan, bazkaria egiten da inguruko hamar bat herritako alkateekin.

154. Bortzirietako euskara

- **Erref**: LES-025/034
- **Iraupena**: 0:00:17. **Hasi**: 00:40:54. **Bukatu**: 00:41:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bortzirietako herrietan solasa edo doinua ezberdina izaten da. Igantzi, Lesaka eta Arantzakoak ez dira hain diferente; Bera esta Etxalarkoak, berriz, bai. Etxalarren Baztango solasa eta frantsesa sartzen dira anitz.

155. Beti Gazte 1

- **Erref**: LES-025/036
- **Iraupena**: 0:00:52. **Hasi**: 00:41:20. **Bukatu**: 00:42:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lehen futbolean itsusi jokatzen zuten. Autobusez joaten ziren bertze herritara jokatzera. Beobidek (tolosarra berez) Beti Gazteren himnoa egin zuen.

156. Beti Gazte 2

- **Erref**: LES-025/038
- **Iraupena**: 0:02:35. **Hasi**: 00:43:22. **Bukatu**: 00:45:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Don Miguel Cañizares apezak, gazteak biltzeko, erretorearen etxean zine mutua jartzen zuen. Cornelia Lekuonak hainbat etxe eta baserri utzi zizkion elizari hil zenean. Elizak baserri batzuk saldu zituen sosa izateko. Gazteak aitzurrarekin futbol zelaia egin zuten (orain ikastolak duena). Orduan antolatu zuten Beti Gazte futbol taldea. Aurreneko futbolarien izen batzuk aipatzen ditu.

157. Batallón de Trabajadores

- **Erref**: LES-025/039
- **Iraupena**: 0:05:45. **Hasi**: 00:45:57. **Bukatu**: 00:51:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Soldadu presoak izan ziren Lesakan, gerran. “Batallón de trabajadores” osatzen zuten presoek Oiartzunerantz doan errepidea egin zuten, pikatxoi eta palarekin. Presoren bat kastigatzen zutenean, zaku bat hare lotua eramaten zuen bizkarrean, lan egiten zuen bitartean. Aisialdian futbolean aritzen ziren, “eta hartatik hasi zen futbola hemen”. Neska gazteek dotrina erakusten zieten, eliza atarian, lanetik pixka bat eskapatzeko-edo; gero, bataiatzen zituen apezak. Basakeriak egin zituzten soldadu presoekin. Behin, “ornuak” (uzta bildu ondoren, batzuetan gelditzen diren aleak) biltzera joan zen preso bat eta lesakar batek tiroz hil zuen. Presoek, dirua lortzeko, euren zapatak saltzen zituzten eta egurrezko bota-kalotxak erabiltzen zituzten (beraiek eginak)

158. Burdinezko eskulturak egiten hasi zen

- **Erref**: LES-026/002
- **Iraupena**: 0:02:40. **Hasi**: 00:00:07. **Bukatu**: 00:02:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Euskal Herriko bizimodua nolakoa zen erakusten duten burdinezko eskulturak egiten nola hasi zen azaltzen du.

159. Eskultura. Azienda ferratu

- **Erref**: LES-026/003
- **Iraupena**: 0:03:14. **Hasi**: 00:02:47. **Bukatu**: 00:06:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Behiak, behorrak eta abar arkeran nola ferratzen ziren erakusten duen eskultura. Tresna guztien izenak eta prozesua nolakoa zen azaltzen du.

160. Eskultura. Lurra irauli

- **Erref**: LES-026/005
- **Iraupena**: 0:01:13. **Hasi**: 00:06:08. **Bukatu**: 00:07:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Behi parea golde txikiarekin eta nekazaria ikus daitezke eskulturan. Lurra nola iraltzen zen azaltzen du.

161. Eskultura. Satorra harrapatu

- **Erref**: LES-026/007
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 00:08:25. **Bukatu**: 00:10:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: nekazaria aitzurrarekin, sator bat harrapatu nahian, lurra ongi uzteko. Artoa erein aurretik, lurra irauli eta ongi prestatu behar baita.

162. Eskultura. Lurra markatu

- **Erref**: LES-026/009
- **Iraupena**: 0:02:25. **Hasi**: 00:10:37. **Bukatu**: 00:13:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: gizon bat markarekin. Artoa ereiteko, aurretik lurra markatzen zen arrastelu batekin (marka erraten zioten tresnari). Arrasteluak lau marka (marra) uzten zituen; behin alde batera egin ondoren, beste aldera gurutzatzen zituzten beste markak. Gurutze haietan, gero, arrastelo txiki batekin, zulotxoak egiten zituzten. Lan honetan emakumeek ere parte hartzen zuten.

163. Eskultura. Haziak bota

- **Erref**: LES-026/011
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:13:13. **Bukatu**: 00:14:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: emakume bat balde batekin arto haziak botatzen. Marka eta zulotxoak egin ondoren, arto haziak bota behar dira. Zulo bakoitzean lauzpabost botatzen dira. Gero, beste emakume bat, atzetik lau zulotatik batean ilar pikor batzuk botatzen ditu.

164. Eskultura. Arto-burua. Zuritu eta urritu

- **Erref**: LES-026/013
- **Iraupena**: 0:02:26. **Hasi**: 00:15:04. **Bukatu**: 00:17:30

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: arto-burua. Artoa ezezik, zurikina ere aprobetxatzen zen, lastaira egiteko (koltxoiaren azpian paratzen zena). Arto-zuritzea neguan egiten zuten; etxe batean biltzen ziren eta gaztain erreak jaten zituzten bitartean, “zaldun kortin” egiten zuten. Gero, zurikina urritu egin behar zen (hostoak banandu) lastairak egiteko; zigarroak egiteko paper gisa ere erabiltzen ziren.

165. Talo-burdina, artoa aletzeko

- **Erref**: LES-026/015
- **Iraupena**: 0:01:18. **Hasi**: 00:17:42. **Bukatu**: 00:19:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Arto-burua, zurikina kendu ondoren, aletu behar zen; horretarako talo-burdina erabiltzen zuten. Ondoren errotara eramaten zuten. Han laka bat edo bi, edo gaitzurua (hiru laka) kentzen zizkieten.

166. Eskultura. Taloak egiteko mahaira (oramahaia)

- **Erref**: LES-026/016
- **Iraupena**: 0:00:58. **Hasi**: 00:19:00. **Bukatu**: 00:19:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: emakume bat taloak edo opilak prestatzen mahairan (oramahaian).

167. Eskultura. Ogia egin

- **Erref**: LES-026/017
- **Iraupena**: 0:01:25. **Hasi**: 00:19:58. **Bukatu**: 00:21:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: gizon bat ogia prestatzen. Lehen ogia beltzago ateratzen zen. Artoa eta irina errota desberdinetan jotzen ziren; errota batzuetan biak jotzen ahal ziren.

168. Eskultura. Zerri-hiltzea

- **Erref**: LES-026/019
- **Iraupena**: 0:01:51. **Hasi**: 00:21:33. **Bukatu**: 00:23:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: hiru gizon txerria heltzen, bat nabalarekin hiltzen eta emakume bat odola biltzen.

169. Eskultura. Bihurrak egiten

- **Erref**: LES-026/021
- **Iraupena**: 0:03:04. **Hasi**: 00:25:08. **Bukatu**: 00:28:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: gizon bat bihurrak egiten. Neguan aziendarentzat bazka izateko, udan belarra ebaki, idortu, zamak egin eta ganbaran sartzen ziren. Zamak bihurrekin lotzen ziren. Bihurrak gaztain-kimuekin egiten ziren: moztu eta bihurtzen ziren, gero ez xehatzeko. Bihurtzeko hanka azpian hartzen zen mutur bat eta beste muturretik besoekin bihurtzen hasten ziren.

170. Eskultura. Kisu-labea

- **Erref**: LES-026/023
- **Iraupena**: 0:06:50. **Hasi**: 00:28:18. **Bukatu**: 00:35:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: kisu-labea harriz beteta eta pizteko prest. Baziren gizon trebe batzuk labeak prestatzen zekitenak. Hamar egunez sutan izan behar da, gau eta egunez. Normalean auzolanean egiten zen kisua. Eskulturan ikusten denez, labeko ahotik arbastak sartu behar dira, sua egiteko. Arbastak sartzeko purzina (sarde gisakoa) erabiltzen zuten. Hasieran ke beltza ateratzen da, gero urdina eta azkenean garra ateratzen da. Orduan, ahoa ixten da. Labea hozten denean, goitik ateratzen dituzte harriak; batzuk zuri-zuriak dira eta beste batzuk beltzagoak. Zuriak enplastuak egiteko eta etxeak zuritzeko (eta desinfektatzeko) erabiltzen ziren; ongarri gisa ere erabiltzen zen kisua.

171. Eskultura. Arbastak bildu. Emakumearen lana

- **Erref**: LES-026/024
- **Iraupena**: 0:00:49. **Hasi**: 00:35:08. **Bukatu**: 00:35:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: emakume bat bildutako arbastak buruan eramaten. Ilunabarrean su egiteko arbastak biltzen zituzten emakumeek eguerdi partean, gizona siestan zelarik.

172. Eskultura. Buruan ura eraman 1

- **Erref**: LES-026/025
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 00:35:57. **Bukatu**: 00:37:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: emakume bat subilla buruan, errekatik ura ekartzen. Urkia erabiltzen zen subilla egiteko, urari gusturik ematen ez ziolako (kaikuak egiteko ere erabiltzen zen). Uztaiak neskatoek garbitzen zituzten. Baziren lurrezko pedarrak ere, baina Lesakan ez ziren erabiltzen

173. Eskultura. Buruan ura eraman 2

- **Erref**: LES-026/026
- **Iraupena**: 0:00:54. **Hasi**: 00:37:21. **Bukatu**: 00:38:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: emakume bat subilla buruan, errekatik ura ekartzen. Burukia paratzen zuten buruan minik ez egiteko. Emakumeek zapi handia (txapleta) eramaten zuten buruan.

174. Eskultura. Apezari oparia

- **Erref**: LES-026/027
- **Iraupena**: 0:04:46. **Hasi**: 00:38:15. **Bukatu**: 00:43:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: buruan sare (saski) txiki batean bakailao bat daraman emakume bat. Buruan daraman saskia oihal-sarea da (oihalak belarretara eramateko saskia). Emakumea elizara doa, apezari bakailaoa ematera; izan ere, etxe batean defuntu baten urtemuga zenean, apezari opari bat eramaten zitzaion. Probuan ilaran joaten ziren oinez emakume guztiak elizaraino, emakumea aitzinean, bere oihal-sarearekin; bigarren klasekoek bakailaoa eramaten zuten; primerakoek, berriz, bildotsa. Sagar ederrenak ere gordetzen zituzten etxeetan, Erregeetan apezari eramateko.

175. Eskultura. Arropa garbitu

- **Erref**: LES-026/029
- **Iraupena**: 0:01:25. **Hasi**: 00:44:36. **Bukatu**: 00:46:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: emakume bat arropa garbitzen. Etxeetan ez zen urik eta emakumeak errekara joaten ziren arropa garbitzera. Bokata-harrian marruskatzen zuten arropa. Gero sorotu egiten zuten, hau da, soroetan zabaltzen zituzten arropa zuriak eguzkia hartu zezaten, horrela zuritzen baitziren. Ondoren, erreka ondoan ura eta azulete (anil-hautsa) paratzen zuten ontzi batean eta han sartzen zituzten arropa zuriak.

176. Eskultura. Kontrabandoa

- **Erref**: LES-026/031
- **Iraupena**: 0:04:26. **Hasi**: 00:47:26. **Bukatu**: 00:51:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: gizon bat bizkarrean zaku bat daramala eta arbola baten ondoan bi guardia zibil (karabinero edo eltzetzu). Diru ateratzeko modua zen kontrabandoa. Kontrabandista edo paketeroak, normalean gizon gazte eta indartsuak ziren; alto emanda, ihes erraz egiten zuten. Batzuetan, usainagatik ezagutzen zuten eltzetzuak izkuturik zeudela.

177. Eskultura. Ikatza egiten

- **Erref**: LES-026/032
- **Iraupena**: 0:10:44. **Hasi**: 00:51:52. **Bukatu**: 01:02:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: txondorra nola egiten den. Gizon bat txondorraren gainean dago, betarria ateratzen eta gelditzen den zulotik hostoak-eta botatzen sua egiteko; hau da, txondorra pizten ari da: betarria ematen ari da. Beste alde batean, txondorra egiteko prozesua azaltzen da; hasierako faseari kaiola erraten diote. Bada beste gizon bat egurra mozten, txondorra gizentzen joateko. Badira ere ikazgilearen erreminta guztiak: pikotsa, pala, arrastelua, galbahea, segua etab. Saltzeko balio ez duen ikatzari odiria erraten zitzaion eta sutontzietarako erabiltzen zen.

178. Eskultura. Itzaina idiekin enbor bat eramaten

- **Erref**: LES-027/001
- **Iraupena**: 0:06:42. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:06:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura. Itzaina idiekin enbor bat eramaten. Orga motza eta orga txikia daramatzate idiek, enborra garraiatzeko. Enborra nola kargatzen zuten azaltzen du.

179. Eskultura. Taulak zerratzen

- **Erref**: LES-027/003
- **Iraupena**: 0:06:00. **Hasi**: 00:07:04. **Bukatu**: 00:13:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: bi gizon taulak zerratzen etxe bat egiteko. Arbolak mozteko ilargiari eta itsasoari begiratzen zioten lehen. Egurra markatzeko, iratzeak erre eta urarekin nahasten zituzten; gero, ardien ilearekin egindako haria pintura

horretan busti eta enborrak markatzen zituzten. Bi lagunen artean zerratzen zituzten enborrak.

180. Lurreko suan erabiltzen ziren tresnak 1

- **Erref**: LES-027/004
- **Iraupena**: 0:09:33. **Hasi**: 00:13:04. **Bukatu**: 00:22:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Sukaldeetan lurreko sua izaten zen. Bi su-burni izaten ziren egurra paratzeko. Talamantenua, pazia eta laratza (bere katearekin) izaten ziren. Taloak egiteko, hautsa baztertzen zen lehenengo eta gero talo-burdinarekin paratzen ziren. Taloa zirali egiten zen bi aldeetatik eta, gero, talamantenuan zutik uzten zen erretzen. Xingarra erretzeko gerrenak bi mutur ditu. Krispia paratzeko, brasak (txingarrak) bazterrera ateratzen zituzten; hor paratzen zuten krispia eta, gainean, lurrezko kazola. Bazen txokolatea egiteko ontzi berezi bat; txokolatea nahastekoak moretillo izena zuen (horregatik abesten omen zen: “chocolate, moretillo, corre, corre, que te pillo”). Bazen ogi xerrak txigortzeko tresna berezia (buelta emateko palanka eta guzti).

181. Lurreko suan erabiltzen ziren tresnak 2

- **Erref**: LES-027/006
- **Iraupena**: 0:01:27. **Hasi**: 00:22:55. **Bukatu**: 00:24:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Haragia erretzeko burruntzia erabiltzen zen. Eskuz buelta eman behar zitzaion noizbehinka.

182. Lurreko suan erabiltzen ziren tresnak 3

- **Erref**: LES-027/007
- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:24:22. **Bukatu**: 00:26:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Burruntzi automatiko bat asmatu zen beranduago, korda eman edo giltza eman eta bera bakarrik mugitzen zena.

183. Izokinak harrapatzeko xixta 2

- **Erref**: LES-027/009
- **Iraupena**: 0:00:35. **Hasi**: 00:26:32. **Bukatu**: 00:27:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Izokinak harrapatzeko xixta erakusten du.

184. Harginek izokin guttiago jan nahi zuten 2

- **Erref**: LES-027/011
- **Iraupena**: 0:02:28. **Hasi**: 00:27:12. **Bukatu**: 00:29:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Amonak kontatu zion XVIII. mendean Lesakako elizan lan egitera etorri ziren harginekin gertatutakoa. Baldintza bat jarri zuten: izokina astean bi aldiz besterik ez zutela janen. Baina, gehiagotan ematen zieten eta protesta egin zuten, lanik eginen ez zutela erran zuten. Katiluen ipurdian “nola jan, hala lan” idatzi zuten.

185. Arteak

- **Erref**: LES-027/013
- **Iraupena**: 0:04:46. **Hasi**: 00:29:44. **Bukatu**: 00:34:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Arteak nolakoak ziren erakusten du. Gehienetan azeriak harrapatzeko erabiltzen ziren. Bazen azerien zuloan paratzen zen arte horzdun bat. Bazuen lagun tranpero (tranpa-jartzaile) bat.

186. Ardien ilea mozteko aizturrak

- **Erref**: LES-027/015
- **Iraupena**: 0:01:21. **Hasi**: 00:34:42. **Bukatu**: 00:36:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Ardien ilea mozteko aiztur zaharrak. Bere arbasoak Billabonatik etorri ziren; 300 urtetan baino gehiago aritu dira burdin lanetan bere familian.

187. Joareak 4

- **Erref**: LES-027/017
- **Iraupena**: 0:06:21. **Hasi**: 00:36:08. **Bukatu**: 00:42:29
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Joare klaseak erakusten ditu: pulunpa, kalaxka, txintxirria (zerrien belarrietan paratzen zutena mendira eramaten zituztenean), motela (ehizako txakurrenak) eta kaskabiloa. Arotzek egiten zituzten joareak. Joareen mihia burnizkoa edo azienden adarrekin egina izaten ohi zen. Ediarekin (behi larruarekin egiten den soka) lotzen ziren buztarrian.

188. Plantxak

- **Erref**: LES-027/019

- **Iraupena**: 0:02:30. **Hasi**: 00:42:33. **Bukatu**: 00:45:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Plantxa mota anitz zeuden. Punta borobila zutenak atorren eskumuturrak lisatzeko erabiltzen zire, esate baterako (“hacer puñetas” eskumuturrak lisatzeari erraten omen zitzaion). Baziren ikatzazko plantxak ere, barruan ikatz beroa sartzen zitzaien (baporezkoak erraten zieten); sastrek ikatzazko plantxa handiak erabiltzen ohi zituzten.

189. Lurreko suan erabiltzen ziren tresnak 4

- **Erref**: LES-027/020
- **Iraupena**: 0:01:00. **Hasi**: 00:45:03. **Bukatu**: 00:46:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bazen neskame edo neskato izeneko tresna bat, laratzan zintzilikatzeko eta bertan zartagina paratzeko

190. Argia egiteko tresnak

- **Erref**: LES-027/021
- **Iraupena**: 0:01:31. **Hasi**: 00:46:03. **Bukatu**: 00:47:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Kriseiluan koipe beroa ibiltzen zen eta horrek arrisku handia zuen erortzen bazen. Kandila, berriz, seguruagoa zen; koipea eta metxa erabiltzen zuen. Geroago, karburuzko kandilak, petroliozko kindeak eta abar atera ziren.

191. Arotzaren lana erakusten du 1

- **Erref**: LES-027/023
- **Iraupena**: 0:06:34. **Hasi**: 00:48:11. **Bukatu**: 00:54:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Sua prestatzen du; ura botatzen dio sua kontzentratzeko. Harri ikatza erabiltzen du sua egiteko. Burni barra sutik atera eta txingudian (ingudean) mailuaz jotzen du. Arotzek lana agudo egin behar dute, pieza hoztu aurretik. Txinpartekin kontuz ibili behar ziren arotzak; esate baterako, galdan burniak itsasten ari zirenean, kriston txinpartak ateratzen ziren. Nahiz eta eskuak txinpartekin erre, ezin zuten lana utzi. Arotzak “flakoak eta jeinu bizi bizikoak” ohi ziren.

192. Arotzaren lana erakusten du 2

- **Erref**: LES-027/025

- **Iraupena**: 0:00:31. **Hasi**: 00:55:48. **Bukatu**: 00:56:19
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Pieza gori-goria ateratzen duenean txinparta anitz ateratzen dira.

193. Eskultura. David eta Goliath

- **Erref**: LES-028/001
- **Iraupena**: 0:04:02. **Hasi**: 00:00:02. **Bukatu**: 00:04:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
David eta Goliathen istorioa erakusten duen eskultura. Eskolan kontatu zioten istorioa

194. Eskultura. Androkles eta lehoia

- **Erref**: LES-028/002
- **Iraupena**: 0:04:28. **Hasi**: 00:04:04. **Bukatu**: 00:08:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Androkles eta lehoiaren istorioaren eskultura.

195. Eskultura. Azeri eta oilarraren istorioa

- **Erref**: LES-028/003
- **Iraupena**: 0:02:48. **Hasi**: 00:08:32. **Bukatu**: 00:11:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Azeri gaztea arbolaren gainean dagoen oilar zaharra jan nahi du. Beti gezurretan dabiltzanak, besteen gezurrak sinesten ditu.

196. Eskultura. Rufino eta txoriaren istorioa

- **Erref**: LES-028/004
- **Iraupena**: 0:03:16. **Hasi**: 00:11:20. **Bukatu**: 00:14:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Rufino eta txoriaren istorioa kontatzen du. Neguan ogi apur batzuk eman zizkion txoriari. Hurrengo batean txoriak erran zion: “Egunon adiskidea” eta Rufinok erantzun zion: “Ai adiskidea, ahantzi ahal dituzu nirekin pasatutako hotzak eta goseak?”; txoriak, berriz, “ez adiskidea, ez dut ahantzia nire orduko trantzia, zu ez bazinen izan, izango nintzen ahantzia”

197. Eskultura. Azeri eta belearen alegia

- **Erref**: LES-028/005
- **Iraupena**: 0:02:26. **Hasi**: 00:14:36. **Bukatu**: 00:17:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Samaniegoren azeri eta belearen alegia azaltzen du.

198. Eskultura. Joxe Handi artzainari gertatutakoa

- **Erref**: LES-028/006
- **Iraupena**: 0:04:10. **Hasi**: 00:17:02. **Bukatu**: 00:21:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Joxe “Handi” artzainari gertatutakoa azaltzen du. Bildots txiki bati ama hil zitzaion. Hildako beste bildots bati larrua kendu eta jarri zion, bestearen amak usaina hartzeko. Baina ez zuen funtzionatu. Artzainak berak behatza esnetan buzti eta bildotsari ematen hasi zen. Izena ere eman zion: Muturbeltx. Iluntzean ez zuen aurkitu eta hurrengo egunean belea ikusi zuen.

199. Eskultura. Akelarrea

- **Erref**: LES-028/008
- **Iraupena**: 0:02:46. **Hasi**: 00:21:25. **Bukatu**: 00:24:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Akelarre baten eskultura: akerra, astoa (edabea prestatzen), sorginak etab.

200. Eskultura. Ijito familia

- **Erref**: LES-028/010
- **Iraupena**: 0:03:32. **Hasi**: 00:24:43. **Bukatu**: 00:28:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: ijito familia bati karroa tiratzen zuen mandoa hil zaio. Jaungoikoak ijituri eman omen zien egunean sos bat ebasteko baimena, ijito batek Jesus haurra salbatu zuelako.

201. Beleek ez dute udan urik edaten

- **Erref**: LES-028/011
- **Iraupena**: 0:00:38. **Hasi**: 00:28:15. **Bukatu**: 00:28:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Udan beleek 40 egunez ez dute urik edaten, Jaungoikoak zigortu zituelako . Jesus lurreko putzu batean ura edaten ari omen zela, bele batek kaka egin zion gainean.

202. Eskultura. Velázquezen Vulcanoren sutegia

- **Erref**: LES-028/012
- **Iraupena**: 0:03:56. **Hasi**: 00:28:53. **Bukatu**: 00:32:49
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Velázquezen “Vulcanoren sutegia” margolanean oinarritutako eskultura.

203. Eskultura. Lesakako zakuzarra

- **Erref**: LES-028/014
- **Iraupena**: 0:03:08. **Hasi**: 00:34:07. **Bukatu**: 00:37:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Lesakako zakuzar mairuen jantzia: hiru zaku belarrez beteta, lastozko kapela, zapi zuri bat hiru zulokin aurpegia eztaltzen, esku batean makil bat (zuzen joateko) eta bestean pixontzi (maskuri) bat (haurrei jotzeko). Herriari buelta ematen diote eta, akaberan, plazan, azienda lotzen zen lekuan, haurrek zakuak tiratu eta urratzen dituzte (ezbeharrik ez izateko, zakuzarrek minik ez hartzeko, aurretik zakuen josturak mozten dituzte).

204. Eskultura. Makil-dantzaria. Zubigaineko dantza

- **Erref**: LES-028/015
- **Iraupena**: 0:03:39. **Hasi**: 00:37:15. **Bukatu**: 00:40:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: Zubigaineko dantzaren makil-dantzari bat eta zubiko burdineria zati bat (bere birraitonak egin baitzuen) . Zubigaineko dantzaren istorioa kontatzen du. Lesakan bi auzo omen zeuden (Legar auzoa eta Piku zelaia), baina arrunt gaizki moldatzen ziren. Gaztelako errege baten soldaduek Lesaka ebatsi eta erre zuten. Ondoren, bi auzokoek bilera egin zuten eta elkartzea erabaki zuten, herria defendatzeko indartsuagoak izanen baitziren. Lesakako bandera egin zuten eta juramentua. Ospatzeko, besta bat egin zuten eta bi petriletan dantza bat egin zuten banderarekin (auzo bakoitza alde batean). San Martin egunean egin zuten (Lesakako eliza San Martin da), baina gero San Fermin egunera pasatu zuten. Lehen alkatearen alabak lehentasuna zuen Aurreskuan. Ez da ezpatadantza, makildantza baizik.

205. Eskultura. Emakumea eta ispilua

- **Erref**: LES-028/017
- **Iraupena**: 0:01:02. **Hasi**: 00:41:31. **Bukatu**: 00:42:33

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: emakume bat etzanda, biluzik, ispiluaren aurrean. Ispiluari galdetzen zion bera baino emakume ederragorik bazen.

206. Eskultura. Emakume alarguna eta eskalea

- **Erref**: LES-028/019
- **Iraupena**: 0:03:34. **Hasi**: 00:43:18. **Bukatu**: 00:46:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: emakume bat bere etxeko atarian eskale bati dirua ematen. Emakume alargun gazte bat gizon aberats batekin ezkondu zen bigarrenez. Eskazale batekin topo egiten du eta zerutik heldua dela erraten dio; emakumeak sisisten du gezurra eta bere lehenengo senarra ezagutzen duen galdetzen dio. Eskaleak baietz erran eta diru falta duela azaltzen dio. Emakumeak bere bigarren senarraren bi ontzako urre ematen dizkio eskaleari

207. Istorioa. Ontsalea eta Pillotia baserriak 2

- **Erref**: LES-029/001
- **Iraupena**: 0:03:43. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:03:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Ontsalea eta Pillotia baserrikoek arazoak zituzten bien arteko muga non zegoen zehazteko. Iruñeko abokatu batengana joan Ontsalekoa eta dena kontatu zion. Ondoren, Pillotikoa ere abokatu berarengana joan zen eta honek beste abokatu batengana joateko erran zion; eskutitz bat idatzi zion eta beste abokatuari emateko erran zion. Bidean, Pillotikoa apezarekin topo egin zuen eta honek susmo txarra hartu zuen eskutitza itxita zegoela ikusi zuenean. Irakurri zuten eskutitza eta zera jartzen zuen: “Mira, ahí te mando un pollo para que le desplumes, al otro lo tengo yo; ya comeremos juntos”. Pillotakoak Ontsalekoari karta erakutsi zion eta ordutik aurrera ez zuten arazorik izan.

208. Istorioa. Azeria eta zikoina 2

- **Erref**: LES-029/003
- **Iraupena**: 0:02:32. **Hasi**: 00:04:50. **Bukatu**: 00:07:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Azeriak zikoina bazkaltzera gonbidatu zuen oso diplomatikoki eta zikoinak baietz erantzun zion. Salda eman zion plater batean eta zikoinak ezin edan aritu zen. Beste egun batean zikoinak gonbidatu zuen eta salda atera zion ere, baina botiletan. Zikoinak erraz edan zezakeen mokoa sartuta, baina azeriak ezin zuen.

209. Eskultura. Toberak jo

- **Erref**: LES-029/005
- **Iraupena**: 0:05:51. **Hasi**: 00:09:13. **Bukatu**: 00:15:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: bi lagun toberak jotzen (beste bi palanka heltzen) eta batek bertsoak abesten. Pregoi egunean, toberak jotzen zizkioten andregaiari. Soinu fina (kanpaien modukoa) duen altzairuzko palanka bat da. Ondoren, emakumeak afaria eskaintzen zien jotzaileri. Andregaiaren atean egoten zen zintaz eta lorez apainduta tobera; etxekoek ez bazuten nahi toberak jotzea, atetik kentzen zuten eta jotzaileek bazekiten ez zirela joan behar (eta afaririk ez zela izanen). Bi lagunek tobera jotzen zuten, batek bertsoak botatzen zituen (hala ere, denek kantatzen zuten) eta beste bik, zintekin, palanka heltzen zuten. Ondoren, emakumeak atea zabaltzen die eta afaltzera sartzen dira. Palanka eta jotzeko tresnak (mailuen gisakoak) burnizkoak dira. Beti koadrila bera izaten zen toberak jotzen zuena.

210. Istorioa. Epetxa, Erbia eta Batixtaren hortzak 2

- **Erref**: LES-029/006
- **Iraupena**: 0:03:37. **Hasi**: 00:15:04. **Bukatu**: 00:18:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Antonioren ostatuan, Epetxa (izengoitia) zegoela ikusita, Erbiak (izengoitia) zera erran zion: “koño, ez dut sekula erbirik ostatuan ikusi” eta bertzeak honako hau erantzun zion: “ezta nik ere epetxik burusoilik”. Dena entzunda, Batixta irriz hasi zen eta hortzak erori zitzaizkion. Denak bila hasi ziren eta Antoniok edalontziak garbitzen ari zen askan topatu zituzten.

211. Eskultura. Olentzero 1

- **Erref**: LES-029/008
- **Iraupena**: 0:04:00. **Hasi**: 00:20:16. **Bukatu**: 00:24:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: Olentzero enbor batean eserita, sua ondoan, pipa ahoan, eta botila ardo eta arrautzez betetako saskia ondoan. Amatxik kontatzen zien Olentzero ikatz egiten aritzen zen gizon bat zela. Herrira etortzen zenean mozkortzen omen zen, endelua (endelgua) galdu arte. Horregatik amonak horrela kantatzen zuen: “Olentzero buru handia, endelu omen du ahantzia bart arratsian edan omen du hamar erreguko zahagia, ai urde tripahandia, horra horra, gure Olentzero, pipa hortzian dula, eserita dago, kapazu bete dauka arrautzatxoekin, bihar merendatzeko botila ardoakin”. Hala ere, mendira itzultzen zenean ez zuen ahazten janariz betetako kapazua eramatea. Olentzero Lesakakoa omen zen.

212. Eskultura. Olentzero 2

- **Erref**: LES-029/010
- **Iraupena**: 0:01:35. **Hasi**: 00:25:25. **Bukatu**: 00:27:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Bere amatxiren denboran, Olentzero bat egin eta eskean ibiltzen ziren. Akaso ondoren berendua eginen zuten. Bera gazte zelarik, eskean ateratzen ziren kantari: “Olentzero buru handia” eta “Olentzero, begi gorri, nondik atera du arrain hori, zorioneko errekatan, arratseko hamaiketan...”

213. Eskultura. Zurgina

- **Erref**: LES-029/011
- **Iraupena**: 0:00:40. **Hasi**: 00:27:00. **Bukatu**: 00:27:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: zurgin bat zerrarekin egurra mozten alkiaren gainean, parlantarekin estututa.

214. Eskultura. Umeari bularra ematen

- **Erref**: LES-029/012
- **Iraupena**: 0:00:41. **Hasi**: 00:27:40. **Bukatu**: 00:28:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Emakume bat, oinutsik, zura baten gainean bularra ematen umeari.

215. Eskultura. Arotza

- **Erref**: LES-029/014
- **Iraupena**: 0:00:49. **Hasi**: 00:29:32. **Bukatu**: 00:30:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: Arotza txingudiarekin eta mailuarekin lanean.

216. Eskultura. Don Quijote eta Sancho Panza

- **Erref**: LES-029/015
- **Iraupena**: 0:00:48. **Hasi**: 00:30:21. **Bukatu**: 00:31:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura: Don Quijote zaldiaren gainean, Sancho Panza astoaren gainean eta haize-errota.

217. Eskultura. Adan eta Eva

- **Erref**: LES-029/017
- **Iraupena**: 0:02:51. **Hasi**: 00:31:26. **Bukatu**: 00:34:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Adan eta Evaren istorioa (apezek kontatu zieten bezala) erakusten duen eskultura.

218. Eskultura. Emakume esklaboa

- **Erref**: LES-029/019
- **Iraupena**: 0:00:35. **Hasi**: 00:34:26. **Bukatu**: 00:35:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Eskultura abstraktua: oin bat, esku bat, bihotz handi bat eta aurpegi mehe bat. Esklaba bat da, bihotz onekoa eta mehea.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-03

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com